

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Brno 2009

Bc. Jiřina Štrýglová

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Předmanželské představy a realita u obětí domácího násilí

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:
PaedDr. Libuše Mazánková Dr.

Vypracovala:
Bc. Jiřina Štrýgllová

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Předmanželské představy a realita obětí domácího násilí“ zpracovala samostatně a použila jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno, 3. dubna 2009

.....
Bc. Jiřina Štrýglová

Poděkování

Velmi děkuji vedoucí diplomové práce PaedDr. Libuši Mazánkové, Dr. za cenné rady a metodickou pomoc, kterou mi při zpracování diplomové práce poskytla.

Bc. Jiřina Štrýgllová

OBSAH

Úvod	2
1. Význam rodiny ve společnosti	4
1.1 Institut manželství	4
1.2 Rodina – její základní funkce	12
1.3 Vliv rodiny na formování osobnosti	20
1.4 Závěr kapitoly	25
2. Předmanželské představy	26
2.1 On a ona – ideály, sny, cíle	26
2.2 Představy se mění	31
2.3 Realita je jiná	36
2.4 Závěr kapitoly	38
3. Přichází domácí násilí	39
3.1 Definice domácího násilí	40
3.2 Kazuistika	46
3.3 Pomoc při domácím násilí	49
3.4 Závěr kapitoly	55
4. Praktická část – návrh řešení problému	56
4.1 Dotazníkové šetření	58
4.2 Vyhodnocení získaných dat	59
4.3 Závěr kapitoly	68
Závěr	72
Resumé	74
Anotace	75
Seznam literatury	76
Seznam příloh	79

ÚVOD

„Když báječnou ženskou potká báječný chlap, pak mají báječný život, plný báječných dnů bez útrap...“ – zpívá ve své známé písni Michal Tučný. Ale ne všichni potkají toho pravého – ne všichni mají ten báječný život. Předmanželské představy a realita mohou být totiž zcela jiné. Podaří se ideály, se kterými mladí lidé vstupují do manželství opravdu naplnit? Čeká je plnohodnotný rodinný i společenský život, který prožijí bok po boku v lásce, toleranci a úctě jeden k druhému? Anebo se stane jejich společné soužití pro jednoho z nich, či pro oba navzájem peklem?

A co potom, kde hledat řešení, oporu a pomocnou ruku z toho „pekla ven“? Je vůbec možné se z područí despoty a tyрана vymanit? O svých představách, ale i o realitě manželského soužití – tj. o násilí, smutku a sociálně pedagogické pomoci při řešení problémů v nevydařeném soužití – o tom by měla pojednávat moje diplomová práce. Mohou výchovné faktory eliminovat vznik domácího násilí již v jeho samotné podstatě a působit na potenciální násilníky i preventivně? Domnívám se, že kvalitní a správně vedená výchova v rodině a ve škole, tedy celkově „správně“ vedená socializace jedince, přispívá k odstraňování negativních vlivů a k prevenci vzniku domácího násilí. Je domácí násilí negativním fenoménem současnosti, k jehož řešení a zmírnění jeho důsledků může přispět sociální pedagogika?

Domácí násilí je v dnešní době často diskutovaný problém. V naší společnosti je tento problém dobře známý. Otevřeně se diskutuje o škodlivém rodinném klimatu, které působí negativně při vývoji a výchově dětí a o devastaci osobnosti týraných osob. Po počátečních těžkostech, spadajících do období přibližně před deseti lety, se společnost postupně stává připravenější ke komplexnímu řešení tohoto sociálně patologického jevu.

Při řešení domácího násilí by se mělo přihlížet i k dalším negativním faktorům, vycházejícím z boření hodnot tradiční rodiny, ale i k dalším sociálně patologickým jevům, které ohrožují rodinný život. Patologické hráčství, alkoholové a jiné závislosti, nezaměstnanost a sociální vyloučení, globalizace, „konec blahobytu sociálního státu“, reklama apod. – to všechno jsou faktory ohrožující rodinné soužití a výchovu dětí.

Svou diplomovou prací chci poukázat na významnou funkci hlavních činitelů výchovy. Vše, co nás obklopuje, na nás působí: rodina, spolužáci, učitelé, média a okolní prostředí. Ti všichni jsou anebo mohou být významnými faktory, které se podílejí na utváření osobnosti člověka a utvářejí jejich představy o budoucnosti. Vždy platilo, platí a bude platit, že zdravé prostředí, ale bohužel i to špatné „inspiruje“ a vede k následování.

V diplomové práci si stanovuji dva cíle:

- 1. V teoretické části zpracovat tematiku vlivu manželství a rodiny na formování předmanželských představ jedince. Popsat problematiku domácího násilí v partnerských vztazích.**
- 2. V praktické části zjistit formou dotazníkového šetření jaké má naše mládež představy o manželství, o životním partnerovi a povědomí o domácím násilí.**

1. Význam rodiny ve společnosti

Proč se lidé sdružují? Mají obecnou potřebu sdružovat se, což se označuje slovem *afiliace*. Je to „tendence vyhledávat společnost druhých bez ohledu na pocity vůči nim. Obecně se předpokládá, že touha lidí po afiliaci pramení především ze skutečnosti, že během evoluce sdružování jedinců při hrozbě ze strany agresorů nebo jiných útočníků zvyšovalo naději na přežití.¹

Jedním z příznaků nedostatku afiliace je osamělost. Existují dvě odlišné podoby osamělosti *emoční osamělost* zapříčiněná absencí životního partnera a *sociální osamělost* vyvolaná absencí přátel (kteří by jedinci mohli pomoci) a vazeb v sociální síti. Absenci životního partnera nelze kompenzovat přáteli. Jedinec může prožívat emoční osamělost bez současného prožívání osamělosti sociální.²

Absence blízkého vztahu ústí nejen v osamělost, ale může mít i vážné zdravotní důsledky. Některé studie potvrzují, že sociálně izolovaní jedinci, žijící sami bez manželského partnera, mohou být příčinou předčasných úmrtí.³

Výsledky průzkumu potvrdily, že v manželství chce a zřejmě i bude žít převážná většina mladých lidí, i když často až po nesezdaném soužití „na zkoušku“, zpravidla v nedlouhém období do narození dítěte. Druhým základním zjištěním je, že v životních plánech mladých lidí zůstává zachován „dvoudětný“ model rodiny jako výrazně převažující typ rodinného a reprodukčního chování.⁴

Pro ženy znamená ztráta manžela často i dnes sociální úpadek a finanční nouzi. Dobrý důvod pro to, aby se svého partnera zmocnily a přivlastnily si jej, a také pro to, aby svůj vztah navenek představovaly jako cosi exkluzivního, jako ideál.⁵

1.1 Institut manželství

Manželství samo o sobě plní tři základní funkce. Je to **funkce sexuálního soužití, výchova dětí a vzájemná pomoc**. V každém stádiu manželství některá z těchto funkcí

¹ Hewstone, M., Stroebe, W. - Sociální psychologie. Praha: Portál, 2006, str. 420-421

² Hewstone, M., Stroebe, W. - Sociální psychologie. Praha: Portál, 2006, str. 428

³ Hewstone, M., Stroebe, W. - Sociální psychologie. Praha: Portál, 2006, str. 429

⁴ Fialová, L. - Předmanželské představy mladých lidí o manželství a rodičovství. Praha, 2000, str. 10

⁵ Karsten, H. - Ženy – muži: genderové role, jejich původ a vývoj. Praha: Portál, 2006, str. 119

převažuje, zatímco jiné jsou méně důležité. Uzavřou-li manželství mladí lidé, převažuje funkce sexuálního soužití, neboť v této době ještě nemají děti, jsou zdraví, soběstační, a význam vzájemné pomoci není tak důležitý. Po narození dětí je nejdůležitější funkcí manželství jejich výchova. Ve stáří sexuální potřeby manželů ustupují, děti jsou zpravidla soběstačné, a tak nejdůležitější funkcí manželství je vzájemná pomoc manželů, neboť v této době již nemusí být některý z manželů zcela zdravý, a pak je odkázán na pomoc druhého.⁶

□ Právní exkurz

Zákon o rodině (zák. č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů)

Zákon především definuje co je to manželství a partnerství, stanovuje, jakým způsobem lze tyto instituce uzavřít, povinnosti osob (snoubenců) kteří chtějí manželství uzavřít, vztahy mezi manžely atd.

Manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí. Muž a žena, kteří chtějí spolu uzavřít manželství (snoubenci), mají předem poznat navzájem své charakterové vlastnosti a svůj zdravotní stav, aby mohli založit manželství, které splní svůj účel.

Uzavřít lze sňatek občanský nebo církevní, přitom oba jsou si rovnocenné. Manželství se uzavírá svobodným a úplným souhlasným prohlášením muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství učiněným před obecním úřadem pověřeným vést matriky, popřípadě úřadem, který plní jeho funkci, nebo před orgánem církve nebo náboženské společnosti, oprávněné k tomu zvláštním předpisem. Prohlášení se činí veřejně a slavnostním způsobem v přítomnosti dvou svědků.

Snoubenci jsou povinni předložit stanovené doklady, jakož i prohlásit, že jim nejsou známy okolnosti vylučující uzavření manželství, že navzájem znají svůj zdravotní stav a že zvažili úpravu budoucích majetkových vztahů, uspořádání budoucího bydlení a hmotné zajištění rodiny po uzavření manželství.

⁶ Choděra, O. - Partnerství, manželství a paragrafy. Praha: Grada, 2002, str. 11

Kdo chce uzavřít nové manželství, je povinen prokázat, že jeho dřívější manželství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné. Osoba, která dříve uzavřela registrované partnerství nebo obdobný svazek osob stejného pohlaví v zahraničí (dále jen "partnerství"), je povinna prokázat, že toto partnerství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné.

V cizině může přijmout prohlášení snoubenců, je-li alespoň jeden z nich státním občanem České republiky, i kapitán lodi plující pod vlajkou České republiky, kapitán letadla registrovaného v České republice a velitel vojenské jednotky České republiky v zahraničí.

Snoubenci jsou povinni při uzavírání manželství před matričním úřadem nebo oprávněným orgánem církve souhlasně prohlásit, zda příjmení jednoho z nich bude jejich příjmením společným, či zda si ponechají svá dosavadní příjmení nebo zda spolu s příjmením společným bude jeden z nich užívat a na druhém místě uvádět příjmení předchozí; bylo-li předchozí příjmení složeno ze dvou příjmení, může být na druhém místě užíváno a uváděno jen jedno z nich.

Vztahy mezi manžely (podle Zákon o rodině - zák. č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů)

Muž a žena mají v manželství stejná práva a stejné povinnosti. Jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí. O uspokojování potřeb rodiny jsou povinni oba manželé pečovat podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Poskytování peněžních a jiných prostředků na náklady společné domácnosti může být zcela nebo zčásti vyváženo osobní péčí o společnou domácnost a děti. Neplní-li jeden z manželů svoji povinnost hradit náklady společné domácnosti, rozhodne na návrh druhého manžela ve věci soud. O záležitostech rodiny rozhodují manželé společně. Nedohodnou-li se o podstatných věcech, rozhodne na návrh jednoho z nich soud.

Manžel je oprávněn *zastupovat* druhého manžela v jeho běžných záležitostech, zejména přijímat za něho běžná plnění, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak. Jednání jednoho manžela při obstarávání běžných záležitostí rodiny zavazuje oba manžely společně a nerozdílně. Zákon rovněž řeší otázku používání příjmení manžely a příjmení společných dětí.

Citovaný zákon stanoví *neplatnost a neexistenci manželství*. Zákon výslovně zakazuje uzavřít manželství s partnerem, který již je ve stavu manželském s jinou osobou, dále manželství nemůže být uzavřeno mezi předky a potomky a mezi sourozenci; totéž platí o příbuzenství založeném osvojením, pokud osvojení trvá.

Manželství nemůže uzavřít *nezletilý*. Existuje výjimka odůvodněná společenským účelem manželství, kdy soud může z důležitých důvodů povolit uzavření manželství nezletilému staršímu než šestnáct let.

Manželství nemůže uzavřít *osoba zbavená způsobilosti k právním úkonům* a *osoba stížená duševní poruchou*, která by měla za následek omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům. V určitých případech, které stanoví zákon, soud takovým to osobám může uzavření manželství povolit.

Dále zákon stanoví podmínky *neplatnosti, zániku* nebo *podmínky nevzniknutí manželství*, zánik manželství smrtí, prohlášením manžela za mrtvého a rozvod.

Zdroj paragrafů: ÚZ č. 622

☐ Manželské soužití

Manželství vzniklo ve středním nebo mladším paleolitu se vznikem rodového zřízení. Nejstarší formou je polygamní skupinové manželství (muži jedné příbuzenské skupiny měli právo na pohlavní styk se všemi ženami druhé skupiny) spojené s exogamií. Postupně se vyvinulo párové manželství, kdy manželé žili každý ve své rodové skupině (**dislokální manželství**) nebo ve skupině ženy (**matrilokální manželství**).

Dlouho se udržovaly různé přežitky skupinového manželství (**sororát, polygamie**). V neolitu a později během rozpadu rodového zřízení vznikla patriarchální rodina a s ní monogamní manželství, které vytvořilo z rodiny základní hospodářskou jednotku společnosti. Posledním vývojovým stupněm je **monogamní**, tzv. malá (**nukleární**) rodina, jejíž rozvoj byl urychlen vznikem soukromého vlastnictví. V třídní společnosti má manželství řadu sociálně právních rysů, typických pro danou formaci.

Podmíněná a společností upravená a sankcionovaná forma vztahů mezi mužem a ženou, stanoví jejich práva a povinnosti vůči sobě navzájem, k dětem a ostatním

příbuzným. Společenská podstata manželství je určena vládnoucími společenskými vztahy; podléhá vlivu politiky, práva, morálky a náboženství. Hlavním účelem manželství je založení rodiny jako základní jednotky společnosti. V minulosti bylo hlavním účelem zachování kontinuity příslušné příbuzenské skupiny (rodu).

► Manželství je podle českého rodinného práva právně upravený monogamní trvalý svazek mezi mužem a ženou, jehož hl. posláním je založení rodiny a řádná výchova dětí z něho vzešlých; manželství se uzavírá souhlasným prohlášením muže a ženy před orgánem státu, že vstupují v manželství. Manželství zaniká smrtí jednoho z manželů, či prohlášením jednoho z manželů za mrtvého anebo za života manželů rozvodem. ◀⁷

□ Nemanželské soužití

Často slyšíme o tom, že dva lidé spolu žijí jako **druh a družka**. Lidově se o nesezdaném soužití hovoří jako o soužití „na psí knížku“ nebo že spolu žijí „na hromádce“ (naše lidová slovesnost je velmi bohatá na různá rčení, pořekadla, pravidla a také na pověry). Ale tento způsob soužití není stvrzován obdobně jako manželství. Vztah druha a družky vzniká rozhodnutím muže a ženy, že spolu budou žít, společně hospodařit, bydlet apod. Rozhodne-li se některý z nich, že vztah ukončí, nemůže mu v tom druhý z partnerů **legislativně upraveným způsobem** bránit, o rozchodu se neseписuje žádný protokol, nevydává žádné úřední rozhodnutí.

V partnerském vztahu mohou ovšem nastat situace, se kterými zákon jako s možností počítá. Družka, které se **narodí dítě, má práva neprovdané matky**, může na svém partnerovi požadovat **příspěvek na výživu** a úhradu některých **nákladů** neprovdané matky. V některých případech mohou po sobě partneři **dědit**, může dojít k přechodu **práva nájmu bytu** atd. Zásadně však lze říci, že vzájemná práva a povinnosti jsou mnohem menší, než jak je tomu v případě manželů.⁸

□ Něco málo z historie manželství

Zdrojem informací o rodinných vztazích a o manželství v období středověku (5. stol. - 15. stol.), jsou listiny o převodu majetku. V Evropě té doby, bylo vlastnictví

⁷ Říman, J. - Malá Československá encyklopedie. Praha: Academia, 1986, str. 86

⁸ Choděra, O. - Partnerství, manželství a paragrafy. Praha: Grada, 2002, str. 20

půdy považováno za základní zdroj obživy. Pro manželství v období středověku bylo charakteristické, že si církve vyhrazovala právo na uzavírání manželství a dále že panovník (feudální vrchnost), dále pak rodiče a příbuzní mohli zasahovat do výběru partnerů. K manželství, zvláště u panovníků a šlechty, bylo přistupováno jako k nástroji moci, k množení a k dělbě majetku.

„Do 12. století církve vypracovala ucelenou soustavu manželského práva, které nejenže určovalo, kdo si koho může vzít (incestní zákazy), a prohlásilo manželství za nerozlučitelné (vzhledem k jeho posvátné podstatě), ale definovalo rovněž, čím je manželství založeno – *jedinou formou jeho uzavření je souhlas obou zúčastněných stran.*“⁹ „Nechceme tvrdit, že všechna manželství pozdního středověku byla harmonickým vztahem lásky; břímě rodových závazků stále doléhalo, nešťastná manželství (domluvená i ta ostatní) stále existovala, mnoho manželů bilo své ženy (a naopak!), a jistá protimanželská rozprava přetrvávala i v průběhu pozdního středověku. Důležité je to, že se objevilo nové pojetí manželství, v němž klíčovou úlohu měl svobodný souhlas, vzájemnost a láska. Kulturním ideálem, často napodobovaným, ale ve skutečném životě ne vždycky úspěšně, byl láskyplný manželský vztah dvou odpovědných dospělých lidí.“¹⁰

Můžeme také dodat, že manželství, teoreticky věc svobodné volby, zůstává ve společensko-ekonomickém vymezení mimořádně endogamní; vdát se či oženit mimo vlastní společensko-ekonomickou vrstvu bývá něčím skutečně ojedinělým. Zvláštní rodinná spojení už nejsou zapotřebí, vhodné sňatky jsou nicméně dány společensky. Výběr v „horizontální“ rovině je širší, ale „vertikálně“ není hlubší. Znamená to, že středověké manželství bylo překvapivě moderní, nebo že dnešní manželství zůstalo v podstatě středověké?¹¹

Podle databáze mezinárodních výsledků **šetření PPA2 - The Acceptance of Population-related Police**, které v ČR bylo uskutečněno na reprezentativním vzorku populace ve skupině svobodných respondentů ve věku 18 - 35 let v období 1999 a 2001-2002, je v ČR „...manželství jakožto forma partnerského uspořádání hodnotou pro 66% svobodných mužů a 69% svobodných žen“. Mladá česká generace ve věku 18 - 35 let se ve svých postojích k manželství a k rodině nijak výrazně neodlišuje od postojů

⁹ Otis-Cour, L. - Rozkoš a láska. Praha: Vyšehrad, 2002, str. 95

¹⁰ Otis-Cour, L. - Rozkoš a láska. Praha: Vyšehrad, 2002, str. 148

¹¹ Otis-Cour, L. - Rozkoš a láska. Praha: Vyšehrad, 2002, str. 149

v evropských zemích. Neodmítá manželství, preferuje však nesezdaný párový život před tím, než uzavře sňatek. Značná část z této věkové skupiny (50%) ovšem nevidí nutnost přivádět děti na svět pouze v manželství, nevdí jim mít děti i ve svazku nesezdaném.“¹²

□ Individuální očekávání partnerů

- **vědomá a navzájem sdělovaná** - řešení bytové situace, počet dětí, způsob trávení volného času,
- **vědomá a nesdělovaná**,
- **nevědomá** – potlačované zkušenosti z dětství (dívka, která v dětství neměla otce, někdy hledá v partnerovi spíše laskavou otcovskou postavu než sexuálního partnera).

Podle profesora Kratochvíla¹³ muž očekává od manželství *OSTA*, *NESTA*, *SEZA* a *UU*, žena pak *POPO*, *DUPO*, *VYCE* a *VYPO*:

OSTA – *obdiv stále*. Běžný muž je tvor ješitný, obdivu potřebný, moudrá žena mu jej dokáže poskytovat i ve chvíli, kdy by jiná měla potíž na něm něco obdivuhodného nalézt.

NESTA – *nezatěžovat starostmi*. Obecně formulovaný problém typu „s tím, jak my dva zijeme, je už třeba konečně něco udělat“.

SEZA – *sex, kdy se mu zachce*. U mužů častěji převládá věcnější přístup k sexu, žena se déle drží spíše romantičtější představy (pokud se neuchýlí k tzv. „zásluhovému“ sexu – „až spravíš ty kapající kohoutky, vyvenčíš psa, vyluxuješ a utřeš prach, tak pak snad možná...“).

UU – *uvařeno, uklizeno*. Netřeba asi rozvádět. Mužům prostě pořádek a dobrá krmě nejsou proti mysli – zvláště když se sami nemusí přičinit.

POPO – *posedět a popovídat*. Zkušenější pánové mi asi dají za pravdu, že tato potřeba je u mnoha žen hezky košatá. Žena potřebuje cítit náš zájem.

DUPO – *duševní porozumění*. Žena potřebuje mít pocit, že ji partner bere vážně, včetně stesků i radostí. Naše snaha „rozumně jí rozmlouvat“, že přece nemá proč být smutná či veselá, je do nebe volajícím dokladem nepochopení.

¹² Kocourková, J., Rabuši, L. - Sňatek a rodina. Praha: PFUK, 2006, str. 72-73

¹³ Mach, J., Šmolka, P. - Když vás trápí někdo blízký. Praha: Portál, 1999, str. 32-33

VYCE – vyjadřovat lásku celým životem. Pro ženu je hodně významné, zda dokážeme dát dostatečně silně najevo, jak rádi ji máme, jak to, co pro ni činíme, činíme především z lásky k ní.

VYPO – vycítit, co žena potřebuje. Nejen vycítit, ale také podle toho jednat“.

Návod je to jistě zajímavý a praktický, ale často těžce splnitelný. Jak říkávají naši zkušení mužové: „Žena neví, co chce, ale nedá pokoj, dokud to nedostane“.

Autorem uvedeného aforismu o věčně nespokojené ženě byl **Oskar Wilde**, známý sarkasta. I ten měl nepochybně svou zkušenost s ženami, i když je o něm známo, že spíše dával přednost mužům. Nicméně jeho výrok stojí za pozornost a naznačuje, že soužití muže a ženy nemusí být vždy harmonické a spočívá v neustálém hledání a nalézání kompromisů.¹⁴ Není potom divu, že se leckomu do manželství nechce, protože je náročné. Je to práce, musíte něco obětovat. Manželství může mít špatnou prognózu už od samého počátku, pokud si nezvolíme toho „správného“ partnera.¹⁵

□ Žít v dlouhodobém a pevném vztahu není dáno všem

Vědci ve Švédsku před časem přišli na to, že muži, kteří se nehrnou do manželství a ani nechtějí žít „na hromádce“, za to vlastně nemohou. Na vině je gen, který působí na produkci **vasopresinu** – sloučeniny, která chemicky upevňuje naše vztahy. Pro muže s genetickou odchylkou je těžké udržet vztah. Pokud se ožení, je dvakrát větší pravděpodobnost, že manželství bude bouřlivé a skončí rozvodem. Tím nám vědci vysvětlili chování některých mužů, kteří tvrdošíjně odmítají do manželství vstoupit anebo uzavírají stále nová a nová manželství.¹⁶

Závěrem: „Šťastné manželství může být zdrojem vyrovnaného a šťastného života v celé ontogenezi: nejprve je to **spokojenost a štěstí** z dobrého manželství a výchovy v rodičovském domě, posléze ve vlastním manželství ve třech stádiích dospělého věku (včetně úspěšné výchovy vlastních dětí) až po stadium stáří, kdy ještě přibývá radost z vnoučat. Avšak takovýchto ideálních podmínek průběhu šťastných manželství není v postupujících generacích nadbytek. Jednak do manželství nevstupují pouze ideální jednotlivci, ale lidé rozmanité lidské hodnoty, jednak ne každý partner – i když

¹⁴ http://cs.wikipedia.org/wiki/Oscar_Wilde

¹⁵ Horneyová, K. - Ženská psychologie. Praha: Triton, 2004, str. 119

¹⁶ Ona Dnes č. 40/2008, str. 15

do manželství vstupuje s ideálními představami a tužbami – dokáže v plnění náročných podmínek manželského a rodinného života obstát. Jak ukazuje praxe, velmi často dochází k disharmonii v intimním erotickém a sexuálním soužití, k sexuálnímu uspokojování mimo manželství, k žárlivým scénám, drsným rozvratům a rozvodům, které vždy traumatizují nejenom oba partnery, ale především děti, které tyto drastické zážitky poznamenají někdy na celý život a podmiňují nežádoucí představy o manželství a rodině.“¹⁷

1.2 Rodina – její základní funkce

Rodina je malou sociální skupinou lidí, založenou na manželství, pokrevním příbuzenství a společné domácnosti. Představuje celý komplex specifických vztahů mezi mužem a ženou, mezi rodiči a dětmi, mezi rodinou a společností. V zásadě plní rodina tři významné funkce: **ekonomickou, výchovnou a biologickou**. Základní úkoly vyplývající pro rodinu jsou konkretizovány zákonem.

Fungující rodina je nejpřirozenějším a nejdokonalejším kolektivem v lidské společnosti, v níž každý člen plní svoji funkci. Otec má být vůdcem, živitelem a ochráncem rodiny, je přísný a důsledný, matka je jeho pomocnice, dárkyně života, citlivá, laskavá, starající se o blaho celé rodiny. Děti mají být poslušny svých rodičů, ctít je a vážit si jich, vidět v nich své životní vzory.

Pokud jednotliví členové rodiny správně chápou své postavení, svůj význam, dostatečně oceňují práci ostatních členů rodiny, navzájem si pomáhají a snaží se o dokonalý soulad, je rodina schopna žít plným životem a dobře vychovávat potomstvo. Harmonie vztahů mezi rodinnými příslušníky má být vyjadřována láskou, úctou, ohleduplností, spoluprací, sdílením radostí i strastí, laskavostí, vlídností a snahou být dobrým člověkem.

Každá rodina má svůj nepsaný řád, který klade na jednotlivé příslušníky i celek určité povinnosti: vytvářet vzájemný soulad, stmelovat rodinu, chránit ji před nepříznivými vlivy zvenčí, dbát o její dobrou pověst. Pokud má rodina dobře fungovat, musí mít každý člen rodiny jasnou představu o postavení jednotlivých členů rodiny a o jejich vztazích. Všichni se mohou přičinit o dobrou úroveň rodinného hospodaření,

¹⁷ Kuric, J. - Ontogenetická psychologie. Brno: CERM, 2001, str. 143

a to tím, že všichni výdělečně činní členové přispívají určitou finanční částkou do společného fondu, jímž se hradí náklady na bydlení a stravování a další nezbytně nutné životní potřeby (např. údržbu bytu, náklady na hygienu, lékaře apod.), šetrně využívají energie (neplýtvají vodou, plynem apod.), nečiní zbytečně společné zařízení bytu.

Důležitým činitelem je i vhodné trávení volného času a uspokojování zájmů. Rodina by měla trávit volný čas pokud možno společně, zejména rodiče s dětmi. Při pěstování osobních koníčků by měli mít nárok na volný čas oba partneři stejně, pokud nemají hobby stejné a nevěnují se mu společně. Rodiče by měli do svého koníčka zasvětit i děti jiného založení. Je třeba jim nabídnout pokud možno širokou paletu různých zájmových činností, aby si vybraly svého koníčka jinde. Rodiče a děti neobyčejně stmeluje také společenská hra. Rádi vzpomínáme na své rodiče, že si na nás děti udělali vždycky čas, že si s námi pohráli, vyslechli s porozuměním a klidem naše dětské problémy a poradili nám s nimi.

Vzájemné vztahy v rodině vytvářejí model rodiny, který další generace budou opět přejímat. Čím bohatší byl citový život rodiny, tím větší je naděje, že mladí svou rodičovskou úlohu dobře splní. Tuto skutečnost prokazují vědecké výzkumy. Dítě dovede velmi dobře vycítit, kdy je pouto rodičů pevné, opravdové, a kdy tomu tak není. Táhne k rodině žijící harmonickým životem, a odpoutává se od rodiny, kde vládne přetvářka, nezáměr, svár a citový chlad. Děti a mladiství potřebují žít v ovzduší lásky, radosti a pohody, v domově, který jim dává klid, pocit jistoty a bezpečí. Čím vyšší je hodnota vzájemných vztahů v rodině, tím je její pouto pevnější.¹⁸

Významné místo v zákoně o rodině zaujímají *vztahy mezi rodiči a dětmi, rodičovská zodpovědnost, výchovná opatření, pěstounská péče, určení rodičovství, osvojení, poručenství a opatrovnictví*. Dále zákon definuje co je *vyživovací povinnost rodičů a dětí, vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými, vyživovací povinnost mezi manžely, výživné rozvedeného manžela, příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce*.

¹⁸ Sedláček, I. - Člověk mezi lidmi, kapitoly ze společenské výchovy. Praha: Trizonia, 1998, str. 99

☐ Právní exkurz

Některé ustanovení trestního zákona mající za cíl ochranu rodinných hodnot.

Podle Zákona č. 140/1961 Sb., je trestné např.:

- dvojí manželství (§ 210 tr. z.),
- opuštění dítěte (§ 212 tr. z.),
- zanedbání povinné výživy (§ 213 tr. z.) – jak úmyslné tak i nedbalostní; zákon však upřednostňuje placení výživného před potrestáním - zvláštní ustanovení o účinné lítosti u tr. činu zanedbání povinné výživy (§ 214 tr. z.),
- týrání svěřené osoby (§ 215 tr. z.) – ochrana dětí v péči nebo výchově do 18. roku věku před týráním,
- týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě – ochrana osob před týráním ze strany blízké nebo jiné osoby žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě (§ 215a tr. z.),
- únos dítě nebo osoby stížené duševní poruchou nebo duševně nedostatečně vyvinutou formou odejmutí z opatrování toho, kdo má podle zákona nebo podle úředního rozhodnutí povinnost o ně pečovat (§ 216 tr. z.),
- obchodování s dětmi (§ 216a tr. z.),
- ohrožování výchovy mládeže (§ 217 tr. z.),
- svádění k pohlavnímu styku osoby mladší osmnácti let (§ 217a tr. z.),
- podávání alkoholických nápojů nebo anabolických látek mládeži (§ 218 tr. z.).

Zdroj paragrafů: ÚZ č. 622

☐ Něco málo z historie rodiny

V prvobytně pospolné společnosti, kdy neexistovalo soukromé vlastnictví, nebyla potřeba dědice majetku, neměla rodina tak ostré hranice, nebylo obvyklé, aby si jeden

muž osoboval výlučné sexuální právo na jednu ženu. Párová rodina vznikla z nutnosti potřeby pokrevního dědice majetku. Počátkem kapitalismu vyvstala potřeba zrovnoprávnění lidí, což se dotklo i manželství, která se tím stala méně stabilní. Rozvod byl víc tolerován a současně byl považován za ekonomické ohrožení obou manželů. „Vyvstala potřeba vyššího cíle manželství, tím se stal *mýtus manželské lásky*. Křesťanské náboženství nám předkládá manželství jako dar boží, tedy jako něco vznikající mimo člověka, jako něco, čím je člověk vstupem do manželství posvěcen. Zrada manželské lásky se stala hříchem, a tím bylo vše ve zdánlivém pořádku.“¹⁹

Doktor **Miroslav Plzák** je naším uznávaným odborníkem na partnerské vztahy a manželská soužití. Ve své knize „*První pomoc při nehodách manželských*“ uvádí:

„Ještě v 19. století považoval statkářský synek za naprostou samozřejmost, že mu rodiče vyberou statkářskou dcerku a že ji bude podle božího přikázání milovat. Volba partnera byla ponechána na rozumu rodičů, a jak se zdá, nebylo to zařízení tak docela špatné.“ Plzák tvrdí, že „párové manželství zůstává i v našich podmínkách rozporné, a vybudování zdravého a klidného manželství vyžaduje nejen porozumění a chápání, ale dokonce kázeň a ovládnutí“.²⁰

Dějepisectví často konstatuje, že při výběru nevěsty nehrála její krása roli, ani zamilovanost či snaha zalíbit se. V kultuře se teprve od 18. století začíná objevovat ideál sňatku z lásky. To by však nemělo vést k závěru, že rodina nepředstavovala okruh lidí navzájem spojených pocitem solidarity. S pojmem jako „*láska*“ je však nutno zacházet opatrně. Je to pojem, jenž se zcela zákonitě a tvrdošíjně (naštěstí) vymyká jakémukoli sociologickému zvládnutí i dnes. O tom, že v křesťanském světě je pojem láska jedním z pojmů ústředních, není pochyb. Možná tato jeho dobová obecnost a určitá protikladnost tělesnosti vedla k tomu, že se jej v textech o manželství neužívalo příliš často. V české barokní homiletice se v souvislosti s manželstvím s pojmy „*láska*“ a také „*svornost*“ přece jen setkáme. Pojem lásky – a to i manželské – však vyjadřoval patrně něco jiného, než co jím rozumíme dnes.“²¹

Sňatek byl věcí veřejnou, ať již proto, že k němu bylo třeba církevního a někde i vrchnostenského přitakání, nebo proto, že se na jeho sjednání podíleli rodiče či okruh přátel. Sňatku však nemusely zabraňovat jen ekonomické či demografické důvody.

¹⁹ Plzák, M. - První pomoc při nehodách manželských. Praha: Mladá fronta, 1967, str. 14

²⁰ Plzák, M. - První pomoc při nehodách manželských. Praha: Mladá fronta, 1967, str. 15

²¹ Horský, J. - Rodina našich předků. Praha: Lidové noviny, 1997, str. 72

Byla to i administrativní opatření. Sňatek podléhal vrchnostenskému souhlasu. Tato pravomoc vrchnosti byla v českých zemích odstraněna až patentem **Josefa II. O zrušení nevolnictví** z 1. listopadu 1781. Dochovaly se nám případy, kdy se při schvalování sňatků přímo dbá na to, aby nová rodina měla zajištěno živobytí. Známa je v tomto ohledu instrukce knížete **Adama ze Schwarzenbergu** z roku 1720, jíž dává hejtmanům svých panství pokyn, aby schvalovali sňatky jen těm poddaným, kteří hospodaří na vlastním statku. Souhlas se vstupem neusedlých poddaných do manželství si kníže vyhrazuje sám pro sebe, neboť sňatkům „podruhů“, jak se dále v instrukci praví, je nutno co nejvíce bránit, protože se příliš rozhojnili a nemají z nádenické práce dostatečnou možnost obživy. To je prý svádí k nepřístojnostem a krádežím, čímž obtěžují jak usedlé poddané, tak i vrchnost samu.²²

„Nejdůležitějším produktem církevní administrativy jsou pro historického demografa **církevní matriky**. V Evropě měla evidence křtů, sňatků a pohřbů kontinuitu patrně už od dob pozdně římských, kdy jí věnovaly pozornost křesťanské církevní sbory, první dochované matriky pocházejí však každopádně až ze 14. století. Ve většině evropských zemí pak jejich vedení zdomácnělo v 16.-17. století. Všeobecně bylo zavedení matrik v českých zemích nařízeno **olomouckou synodou** roku 1591 a **pražskou synodou** roku 1605. V polovině 17. století se s matrikami setkáme už v naprosté většině českých farností. Matriční zápisy o křtu (narození), uzavření sňatku a pohřbu (úmrtí) byly zpočátku velice prosté, zahrnovaly jen několik málo údajů, měly nepřehlednou větnou podobu a zcela nekonsekventně využívaly tu latiny, tu češtiny či němčiny – vše záviselo na libovůli faráře. Teprve postupem času se začala forma zápisu zdokonalovat a sjednocovat. V éře osvícenství se objevují i židovské a civilní matriky.“²³

□ Církev a rodina

„Jestliže manželství je a má být svědectvím víry církve v Boží lásku, musí mít církev nutně zájem, aby bylo jasné, kdo žije v manželském svazku a kdo nikoli – jinak by toto svědectví víry bylo nejasné. Proto musí existovat v církvi manželský řád. A má-li manželství v pojetí církve pro člověka tak neobyčejný význam, je naprosto zřejmé,

²² Horský, J. - Rodina našich předků. Praha: Lidové noviny, 1997, str. 73, 80

²³ Horský, J. - Rodina našich předků. Praha: Lidové noviny, 1997, str. 47-48

že pro uzavření sňatku existuje obdobná liturgická slavnost, jako na počátku života křest a na prahu zralosti biřmování.

Církev zná už od nejstarších dob *svatební obřad*, při němž se zakládá a požehnává manželský svazek dvou křesťanů. Tento svazek se uzavírá „v *Pánu*“, jak se už na začátku druhého století vyjádřil svatý **biskup Ignác z Antiochie**. Vnější forma církevního svatebního obřadu se během dějinného vývoje nejrůzněji měnila. Dnešní sňatek, při němž snoubenci prohlašují před knězem (obvykle před knězem z farnosti nevěsty) a před dvěma svědky přání vstoupit v manželský svazek, což je pak knězem potvrzeno a tím jsou církví uznáni za manžele, se vyvinul ve svých základních rysech zhruba před devíti sty léty. Pro tuto formu sňatku byly tehdy dány různé důvody. Tak například stát ani společnost nedokázaly zaručit snoubencům svobodu při uzavírání manželství. Tehdy nebylo možné si volit partnerku či partnera pro manželství – o tom rozhodovala jejich rodina. V těch dobách se také unášely ženy kvůli uzavření manželství. Proto pak církev zavedla do církevního sňatku otázky, které známe i dnes, zda totiž snoubenci uzavírají manželský svazek ze svobodného rozhodnutí.“²⁴

□ Společenská role rodiny

Společnost od člověka jako jedince - individua očekává, že život prožije v páru, ve vlastní rodině, a svému životnímu partneru – manželovi, potažmo dětem, rodině a celé společnosti bude prospěšný. Výběr životního partnera je pro šťastný a spokojený život jedním z nejdůležitějších rozhodnutí v životě každého člověka.

Člověk byl a je tvor společenský. Nicméně aby se mohl rozmnožovat, musí se „spárovat“, nalézt někoho s kým uskuteční akt plození. Lidské mládě – dítě, je závislé na svých rodičích, jako málokteré mládě z živočišné říše. Především je závislé na své matce, která se o něj od narození stará a pečuje o něj. Bez pomoci matky nebo jiného člověka by dítě zahynulo. Dítě se od své matky osamostatňuje mezi 6. až 8. rokem života. Pokud vše u dítěte funguje tak jak má, dítě nebo lidské mládě začne dospívat od věku 11. let, ale u chlapců je tento vývoj poněkud posunutý. Plná sexuální dospělost u člověka končí mezi 16. – 18. rokem věku.

„Rodině jakožto malé sociální skupině připadá nezastupitelná úloha v socializačním procesu. Jde o primární skupinu, rozsahem malý, leč důležitý sociální

²⁴ Pesch, O. - Základní otázky katolické víry. Praha: Vyšehrad, 1997, str. 120-121

subsystém společnosti. Zájem společnosti na hladkém fungování právě této jednotky je vyjádřen i tím, že se základní vztahy institucionalizují. Rodinný život se předkládá jako uznávaná hodnota, jeho prostřednictvím vykonává společnost určitý tlak na jednotlivé členy, předepisuje jim určitá pravidla chování.

Rodina je charakterizována jako systém z hlediska jejích funkcí:

- 1. biologicko-reprodukční** funkce zajišťuje plození potomstva, uspokojování sexuálních potřeb,
- 2. ekonomická** funkce vymezuje rodinu jako výrobní jednotku (v minulosti), dnes spíše jako prostor uplatňování různých strategií jejích členů, a to v rámci společného hospodaření,
- 3. socializační a kulturační**, zajišťující výchovu dětí, předávání kulturních hodnot, vzdělávání, formování životního stylu,
- 4. emocionální**, v níž jde o uspokojování citových potřeb, o vědomí jistoty, uznávání a vzájemné podpory.

Na rodině můžeme demonstrovat všechny základní **sociální vztahy** – vztah k vnějšímu prostředí (rodina zajišťuje mimo jiné i bydlení, ochranu před napadením), vztahy reprodukce ve smyslu biologickém i ekonomickém. V rodině dochází ke kulturnímu přenosu, předávají se **tradice, zvyky, kulturní hodnoty**. Zvláště významné je **osvojení jazyka** jako prostředku symbolické komunikace. Prostřednictvím rodiny se dítě zapojuje do komunity, do sociálních sítí (sousedství, přátelé). Rodina zprostředkovává jedinci i jeho základní sociální začlenění. Na počátku životní dráhy ho vybavuje určitým sociálním statutem (příslušnost k vrstvě, třídě, etnické skupině). Provází člověka prakticky po celý jeho život, i když v jednotlivých fázích životního cyklu jde o různé aspekty. Závislost na původní rodině se postupně mění směrem k nezávislosti, která je většinou završena založením vlastní rodiny, výchovou dětí, péčí o stárnoucí rodiče.

Statistiky rozvodovosti a počtů dětí vyrůstajících v neúplných rodinách či náhradních zařízeních připomínají poplašné signály, ohlašující krizi rodiny. Výskyt krizových tendencí souvisí také se změnami ekonomického postavení s relativně větší

nezávislostí žen (vyplývající z jejich vysoké zaměstnanosti), s existencí tzv. dvoukariérových manželství, s potřebou nových forem dělby práce v rodině“.²⁵

□ Charakteristické znaky současné rodiny:

- 1. *Demokratizace uvnitř rodiny.*** Proměny současné rodiny zasáhly sociální role rodičů. Muž ztratil dřívější výsadní postavení v rodině. Žena získala některá práva, ale i povinnosti, které dříve náležely jen muži. Také děti se stále aktivněji podílejí na organizaci rodinného života a vztah mezi rodiči a dětmi je více partnerský.
- 2. *Rodina se často dostává do jisté izolovanosti*** a žije v určitém uzavření před vnější společností. Je to důsledek sílící tendence odděleného života jednotlivých generací a poklesu významu sousedských vztahů a také obecné tendence uniknout záplavě podnětů dnešního přetechnizovaného a medializovaného života do pomyslného klidu rodiny.
- 3. *Rodina se také zmenšuje,*** zvyšuje se počet osob žijících v jednočlenných domácnostech a počet osamělých žen s dětmi.
- 4. *Dezintegrace.*** V současné rodině ubývá chvil, kdy se celá rodina schází pohromadě za účelem sdělit si navzájem své zážitky, radosti i starosti a hledat cesty vzájemné pomoci a spolupráce. *Nastává atomizace života v rodině.*
- 5. *Na životním stylu rodin a zmíněné dezintegraci se silně podepisuje výrazné*** Zatížení rodičů pracovními aktivitami, což sebou nese značné časové zaneprázdnění. Důsledkem je vyčerpání, málo času na relaxaci a na chvíle prožité společně s dětmi.
- 6. *Model současné rodiny bývá stále častěji dvoukariérový.*** Je to důsledek emancipace růstu vzdělanosti, kvalifikovanosti, a tedy i zaměstnanosti žen), který vede bohužel někdy i k rozpadu rodin.
- 7. *ČR patří k zemím s nejvyšším výskytem rozvodů.*** Rozpadá se prakticky každé druhé manželství, a to nezahrnujeme rozchody nesezdaných párů. Ročně tak ztrácí trvalý a bezprostřední kontakt s jedním z rodičů přes třicet tisíc dětí.
- 8. *Diferencovanost rodin podle socioekonomické úrovně.*** Mnoho domácností se koncentruje v nižších příjmových pásmech. Hrozící sociální vyloučení (exkluze) se může projevit negativně v socializačním procesu. Důsledkem např. je, že děti

²⁵ Mühlpachr, P. - Sociopatologie. Brno: Masarykova univerzita, 2008, str. 152-153

ze sociálně slabých rodin se mohou stát terčem šikanování; v takových rodinách se také častěji objevuje i deviantní chování.“²⁶

1.3 Vliv rodiny na formování osobnosti

Rodina je nenahraditelnou institucí, která plní úlohu výchovy mladého člověka. Na výchově se podílejí i jiné instituce, např. škola ale rodina zůstává stále prioritní.

Dítě vychováváme od prvních dní života. Zpočátku na ně působíme především citově, poskytujeme mu pocit bezpečí a ochrany. Teprve když začne chápat, můžeme na ně působit i rozumově.

Jakmile dítě začne mluvit, dbáme, aby získalo základní společenské návyky. Aby umělo poprosit, poděkovat, pozdravit. Nezapomínat na vzájemnost.

Od útlého dětství vštěpujeme dětem zdvořilost, přívětivost, slušnost a vděčnost. Nedovolíme, aby se chovaly agresivně ke svým vrstevníkům, učíme je potlačovat egoismus a učíme je umět se s ostatními rozdělit.

Dítě velmi rychle rozezná, co je dobré a co špatné, avšak i tomu je musíme naučit. Provinilo-li se, je nutno je pokárat nebo jinak potrestat, zaslouží-li si pochvaly, má se pohladit, polaskat, pochválit anebo jinak odměnit. Bití je poslední výchovný prostředek.

Období puberty, tj. 12. - 18. rok dítěte je pro rodiče období trochu psychicky náročnější. Zvýšená kritičnost ze strany dětí, dospělý by se neměl nechat vyprovokovat k hněvivým reakcím, doporučen víc než autoritativní postoj je přístup dialogický s pádnými argumenty. Prostá a přímá mluva, klidný a pevný tón, výrazy přístupné chápání mladistvých jsou prostředky, jimiž mladí získávají důvěru k dospělým. Jednání s mladistvým jako se sobě rovným. Je to období, kdy jim imponuje člověk suverénní, který v něčem vyniká, chová se k nim jako k sobě rovným, je nekonvenční, psychicky silný, tělesně atraktivní. Hledají si ve svém okolí vzory, svůj životní ideál, utvářejí si svůj postoj ke světu. Proto se dají poměrně snadno získat, nadchnout pro nějaký ideál či cíl. Tato okolnost je dobrá, ale může se stát nebezpečnou; může jí být zneužito některými lidmi s ne právě čistými úmysly. O to více je důležité, jakou společnost pubescent či adolescent vyhledává, jak využívá svého volného času, co čte apod.

²⁶ Kraus, B. - Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008, str. 83-85

Rodina, zejména pak vztahy mezi rodiči, výrazně ovlivňují postoj dětí k příslušníkům opačného pohlaví, mají vliv na utváření partnerských vztahů mladých, na výběr partnera (zejména na vznik ideálu budoucího partnera), na jejich pohled na manželství a rodičovství.²⁷

„Pro většinu našich mladých lidí však zůstává úspěšná manželství a rodina základem jejich životního uspokojení a štěstí, středem jejich životní dráhy a důležitým sociálním a zvláště citovým a morálním zázemím. To pak umožňuje – byť někdy s mnohými nezdary, zklamáním nebo i trápením – vytvářet vnitřně bohatý život nejen pro ně samé, ale i pro jejich nejbližší.“²⁸

□ Neúplná rodina

„Rodina svobodné matky strádá osamělostí. Tíží ji odmítavý postoj otce dítěte. K tomu často přistupuje soudní vymáhání výživného na dítě. Muž chybí nejen matce, chybí i dítěti. Chlapec nemá k dispozici mužský vzor, který potřebuje tím více, čím více se blíží k pubertě. Zahraniční práce dokládají, že chlapci vychovávaní v rodinách bez otce od útlého dětství se jeví při testovém vyšetření inteligence jako méně nadaní než chlapci vyrůstající s otcem. Otec je vzor nejen tím, co sám dělá, je i vzorem spolupráce (pokud s matkou opravdu spolupracuje). Otec je významný i pro dceru. V literatuře se cituje zjištění, že dcery vychovávané bez otce tendují v dospělosti k extrémnějším postojům vůči mužům, tzn. buď k nekritickému obdivu, nebo k naprostému odmítání mužů. Nepřítomnost otce v rodině může kompenzovat dědeček. Ale průzkumy postojů nejstarší generace k nemanželskému dítěti ukazují, že v první fázi mají prarodiče postoj odmítavý, někdy jen rezervovaný. Svobodná matka nemívá za svobodna více dětí a jen velmi málo svobodných matek se později vdá a přeje si mít další děti. Z toho vyplývá, že vazba mezi svobodnou matkou a jejím dítětem je silnější a nepochybně je ovlivněna matčíným postojem k mužům. Dá se oprávněně předpokládat, že dítě svobodné matky bude mít více problémů s navazováním partnerského vztahu a s rodinným soužitím.“²⁹

Mühlpachr ve svých výzkumných pracích parciálně prezentuje dílčí problémy vzniku sociálně patologického chování. Jeho výzkumné aktivity, dílčí i souhrnnější

²⁷ Sedláček, I. - Člověk mezi lidmi, kapitoly ze společenské výchovy. Praha: Trizonia, 1998, str. 99–100

²⁸ Fialová, L. - Předmanželské představy mladých lidí o manželství a rodičovství. Praha, 2000, str. 5-6

²⁹ Mühlpachr, P. - Sociopatologie. Brno: Masarykova univerzita, 2008, str. 173

práce, vyústily v prezentaci sociálně pedagogické teorie vzniku sociální deviace. Tyto dílčí etiologické elementy syntetizuje do teorie **patologické interpersonální komunikace** (PIK). Počátky patologické interpersonální komunikace lze diagnostikovat do tří let věku dítěte, kdy vznikají zárodky komunikačního deficitu. Dítě strádá neuspokojenou komunikační potřebou, nejsou zkomunikovávány jeho problémy, potřeby, poznatky, připomínky. Komunikační deficit se markantně manifestuje v prepubertálním, pubertálním a adolescentním věku inklinací k projevům sociálně patologickým. Dítě, resp. mladistvý vzhledem k neuspokojené potřebě interpersonální komunikace v primární skupině se odvrací hodnotově i normativně od rodiny a přijímá hodnoty a normy jiné primární skupiny (např. vrstevnické skupiny). Chce-li být integrován do této vrstevnické skupiny (party), musí socializovat hodnoty a normy této skupiny (experimentuje s narkotiky, alkoholem, vykrádá auta, přijímá a prezentuje – mnohdy i bez přijetí - extremistické názory apod.). Čím déle bude dítě intencionálními výchovnými vlivy v rodině fixováno ke členům rodiny (a nemusí to být pouze rodiče či sourozenci), tím déle bude toto dítě rezistentní vůči funkcionálním vlivům patologických subkultur. Komunikační paradigma by se mělo stát základem pro operacionalizaci při tvorbě preventivních socioedukativních intervencí.

Druhým systémově podmíněným komplexem faktorů, který je identifikován ve vztahu k dítěti, resp. mladistvému, je **nalezení adekvátní identity**. Nenalezení identity úzce souvisí s deficitní komunikací. Dítě v podmínkách současné agresivně orientované postmoderní společnosti nemá možnost nalézt svoji vlastní identitu, sociální roli, sociální status. Dítě, resp. mladistvý s neukotvenou identitou je o to více ohroženo při vytváření své identity, neboť své socializační vzory spatřuje v masmédiích. Ztotožňuje se s hrdiny akčních filmů, kteří jsou etiketizováni jako nejlepší, nejschopnější, nejpříjemnější a získané vzory a modely aplikují do podmínek svého reálného života v podobě šikany (forma alternativní komunikace), experimentování s drogou (projev vysokého sociálního statusu) vykrádání aut (symbol moci – kdo má peníze, má moc).

Třetím nejširším komplexem patologické triády je systém sociálně patologických vlivů nejrůznější kvality. Jedná se o dysfunkci rodiny, individuální a sociální patologie různého druhu. Lze sem zařadit nedostatek sociokorektivních opatření, volnočasových aktivit, přemíru intencionálních i funkcionálních vlivů s negativním nábojem,

vliv masmediálních institucí, životní styl s atributy postmoderní společnosti - nonkonformismus - ostentativní životní styl.³⁰

„Přítomnost obou rodičů, kteří se ve svých rolích komplementárně doplňují, je pro děti nenahraditelná. Oba rodiče se také stávají představiteli možného partnerského vztahu, který dítě od první chvíle svého života sleduje a na kterém se samo učí, jak takový vztah vypadá a jaká jsou pravidla jeho fungování.“³¹

“Existují studie, které dokládají, že dospívající dívky bývají poškozeny silněji než jejich mužští vrstevníci, když si jejich matka po rozvodu najde nového partnera, s nímž je třeba se nějak vyrovnat. Nemají-li sourozence, bývá jim lépe v neúplné rodině – život s matkou a pravidelný styk s otcem. Chlapci jsou naopak ohroženější v neúplné rodině, což snad souvisí s tím, že jim v rozhodující etapě vývoje chybí mužská postava, s níž by se mohli identifikovat.“³²

„**Narušené rodičovství** je v současnosti jeden z nejzákladnějších sociálních a zdravotních problémů současnosti. Rodičovství má tři základní složky:

- ochranu dětí před poškozením, ochranu a podporu jejich zdravého tělesného a duševního vývoje;
- kontrolu a vynucení mezí, které zajišťují jak bezpečí dětí, tak bezpečí jejich okolí úměrně tomu, jak se rozšiřuje aktivita dětí v průběhu jejich vývoje;
- zajištění co nejlepších podmínek rozvoje talentu dětí, zajištění co nejlepších možností pro jeho využití. Rodičovství není vrozené, lidé se mu musejí učit. Každá jen trochu moudrá společnost rodičovství chrání a kontroluje.

Narušené rodičovství se v současnosti považuje za jednu z klíčových příčin tělesných, psychologických, psychiatrických a sociálních onemocnění a poruch dětí a dospívající mládeže. Je v kořenech (antisociální) poruchy chování dětí a dospívajících, delikvence dětí a mladistvých, závislosti na alkoholu, nikotinu a drogách.“³³

³⁰ Mühlpachr, P. - Sociopatologie. Brno: Masarykova univerzita, 2008, str. 173

³¹ Kraus, B. - Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008, str. 84

³² Karsten, H. - Ženy – muži: genderové role, jejich původ a vývoj. Praha: Portál, 2006, str. 106

³³ Koukolík, F., Drtilová, J. - Vzpouza deprivantů. Praha: Galén, 2006, str. 190-191

□ **Výchova dětí v Čechách 1908-2008**

„Na počátku minulého století děti rodičům vykaly. Rodiče byli jasná autorita, která přikazuje, a děti poslouchají bez debat. Klíčová slova byla úcta a odstup. S projevy lásky a pochvalami se šetřilo, rodiče na to měli málo času. Přístup k dětem se přenášel z rodičů na potomky, ti pak stejně přistupovali ke svým dětem. Středem rodiny byl samozřejmě muž-živitel. Středobodem současné rodiny se stávají děti. Rodiče jsou s nimi víc kamarádi, jednají s nimi jako s individualitami. Vyžadují od nich zodpovědnost. S dětmi se rodiče více mazlí, častěji je chválí. A do výchovy se naplno zapojují tátové. Ani fyzické tresty se nepoužívají tak často.“³⁴

□ **Jak se měnila výchova:**

- **začátek 20. století** - rodičům se vykalo, tatínek byl autorita, co řekl, bývalo svaté, maminky bývaly v domácnosti, výchova dětí byla na nich, vesnické děti pomáhaly s hospodářstvím, v rodinách bývalo víc dětí, starší děti se staraly o mladší, bohatší rodiny platily pro děti vychovatelky, děti k nim mívaly blíže než k rodičům, ve školách byly tělesné tresty zakázány, přesto se občas používaly, do školy chodily na venkově děti pěšky, doma měly další povinnosti,
- **padesátá léta** - po válce je několik let všeho nedostatek, děti jsou vychovávány ke skromnosti, bylo potřeba dostat ženy do práce, a tak režim zřídil týdenní jesle, které psychologové vychvalovali jako prospěšné, ve skutečnosti to malé děti, které byly týden bez mámy, deprimovalo,
- **normalizace** - socialističtí odborníci zjistili, že pro děti nejsou jesle to nejlepší, nevytvářely si k matkám žádnou vazbu, a tak ženám byla prodloužena mateřská dovolená, nebylo možné cestovat ani moc budovat kariéru, a tak rodiče měli na děti víc času, chválení nebylo běžné spíše se vychovávalo k splynutí s průměrem, starosti s výchovou byly pořád hlavně na ženách, které vedle toho musely zvládat chodit do práce,
- **současnost** - děti jsou s rodiči prakticky rovnocenní partneři, některé rodičům říkají křestními jmény, ustupuje se od tělesných trestů, víc se dává najevo láska, city, rodiče preferují demokratickou, liberální výchovu, podporuje se sebevědomí dětí, mnohem víc se do výchovy zapojují tatínkové.³⁵

³⁴ MF Dnes, příloha Víkend, 15. 11. 2008, str. C1-C2

³⁵ MF Dnes, příloha Víkend, 15. 11. 2008, str. C1-C2

Pojem výchova

Lidská činnost zaměřená cílevědomě a organizovaně na utváření tělesných a duševních stránek člověka žijícího ve společnosti na určitém stupni jejího historického vývoje. V procesu výchovy si člověk osvojuje poznatky nashromážděné minulými generacemi, kulturní dědictví, hodnotové orientace, společenské normy, metody řešení úkolů, které přináší život, ale i způsoby chování, jimiž se integruje do společnosti.³⁶

1.4 Závěr kapitoly

Žijeme na počátku 21. století. Odborníci se shodují, že dochází ke krizi manželství i krizi rodiny. Rodina přestává stále více plnit některé své socializační funkce nebo je alespoň opouští a přenechává je státu. Spíše jsou státem přejímány. Institut manželství přestává být stabilním základem rodiny, stává se z něj stále více epizodní událost v lidském životě a mladí lidé jej pokládají za přežitek minulosti.

Jsme svědky posunu hodnot v rodině. To, co platilo před desíti dvaceti roky už je minulostí. Dochází k postupnému přetransformování hodnot, což souvisí s rozvojem vědy, techniky. Nepředstavitelného rozmachu zaznamenaly komunikace, internet. Ať chceme či nechceme, rodinu a každého jejího člena zasáhla světová globalizace. Vše je v pohybu a s trochou nadsázky můžeme hovořit o celosvětové revoluci ve vztazích nejen v rodině ale v celé lidské pospolitosti. Bohužel, i naše děti zasáhla tato krize hodnot, což má nepříznivý vliv na jejich představy na svět budoucnosti i jejich vlastní životní směřování.

Ač tomu současné poměry ve společnosti a ve světě nepřejí, každý z nás stále sní o tom, že jeho rodinný život bude šťastný, ve stáří bude nač vzpomínat a bude možno se těšit z vnoučat. Proto bychom si měli připomenout, že naše budoucnost (a budoucnost našich dětí) začíná právě teď. Podle toho, jak si dáme záležet na výchově našich dětí, jaké jim předáme hodnoty, životní poselství, představy, určitou životní filosofii a jak je sami uvedeme do praktického života, to se vrátí nejen nám – rodičům, ale prostřednictvím našich potomků i celé společnosti.

³⁶ lide.uhk.cz/pdf/ucitel/korcoka1/documents/02_p_jako_veda.ppt

2. Předmanželské představy

Proč vlastně lidé vstupují do manželství, zakládají rodiny, a proč existuje instituce manželství? Důvody sblížení muže a ženy a skutečnost, že spolu zakládají rodiny a mají děti je zdůvodňována například nutností uspokojováním základních lidských potřeb.

Je to až fantastický pocit, že vlastním a ovládám někoho výjimečného, krásného, dlouhého, štíhlého, inteligentního, chytrého, pěkného, no prostě někoho, koho mě bude celý svět závidět. Jenže pak přijde dítě a s ním i starosti, plínky, pocity odpovědnosti, pocit svázanosti, přistřižená křídla, ztráta iluzí a – hádky, konflikty. Z té krásné dívky se stane „ta moje stará“, z toho fantastického společníka se stane „Franta, Fanouš, Fanda - ten můj starej“.

Konflikty a krize jsou součástí běžného života, ale jaksi se s nimi nepočítá, stejně jako se v současné době nepočítá s neúspěchem a ztrátou. Řešení vztahových nebo manželských konfliktů a krizí vyžaduje trpělivost a ne každý se s tím umí vypořádat. Běžné konflikty mohou přerůst ve vážnější problém, který moderní společnost nazývá „domácím násilím“. Právě předmanželské představy mladých lidí se mnohdy rozcházejí s *realitou*, kterou prožívají *oběti domácího násilí*. Mladí lidé by se na to měli připravit.

Aby co nejméně docházelo ke konfliktům a krachům ve vztazích a v manželství, oba partneři by si měli navzájem vyhovovat, doplňovat se. Každý jedinec – ať muž či žena, mají předmanželské představy, jaké vlastnosti by jejich potenciální životní partneři měli mít, které si utváří podvědomě nebo přímo, v průběhu socializace. Oběma jde přeci o to, aby jejich investice do manželství a založené rodiny nepřišly vniveč.

2.1 On a ona – ideály, sny, cíle

Naše generace tehdejších dívek znala jednu takovou kratochvíli – otrhávání okvětních lístků kopretiny za předříkávání řetízku slov: „*šťěstí, nešťěstí, láska, manželství, dítě, rozvod, smrt*“, přičemž dívka si přitom myslela na potenciálního životního partnera. S posledním odtrženým lístkem měla být stanovena prognóza, jak daleko dívka se svým partnerem na cestě životem dojde. Je to úsměvná vzpomínka a trochu zapadá do úvah o tom, jak dívky volí svého partnera.

Výběr životního partnera závisí na pohlaví jedince a na tom, v jaké rodině a prostředí vyrůstal. Přitom je důležité, aby si dítě osvojilo, převzalo a začalo uskutečňovat svou roli podle svého pohlaví, věku a v souladu se společenskými standardy a morálními hodnotami.³⁷

Podívejme se, jaké mají představy o manželství dnešní děti.³⁸

Theodor Charvát, 9 let: Chtěl bych se oženit, a to asi ve dvaceti letech, abych to měl za sebou. A moje žena by měla být pracovitá, veselá blondýna.

Tomáš Pacholík, 15 let: Samozřejmě že se chci oženit. A taky chci mít dvě děti. Nejlépe kluka a holku, aby naše planeta nevymřela, a taky aby tu zůstal i můj genetický otisk.

Kateřina Lemerová, 11 let: Chtěla bych se vdát, protože mít rodinu musí být určitě pěkné. Rodina pro mě znamená zázemí a něco s někým společné – ať se jedná o kohokoliv nebo cokoliv – o manžela, dítě, psa, nábytek, který budeme mít dohromady. Určitě souhlasím s tím, že se chci vdát a mít rodinu i ty děti a nějaký ten dům. Myslím, že je to dobrý nápad.

František Hrdina 10 let: Ještě jsem o tom nepřemýšlel. Asi jo, ale až někdy v dospělosti. Kdyby se mi nějaká holka líbila, tak bych si ji vzal. Nestačilo by, aby byla hezká, musela by na mě být i hodná.

Sára Svobodová 19 let: Nejspíš se asi jednou budu chtít vdát, ale váhám, protože mám špatný vzor z rodiny, kde to nedopadlo moc dobře. Rodiče se rozvedli.

Zajímavé postřehy o názorech zástupců dětí a současné mládeže. Domnívám se, že by se ve společnosti nenašel nikdo, kdo by v dětství a během dospívání nepřemýšlel nad vhodným protějškem, který by se mu zamlouval, nebo neuvažoval o vstupu do manželství.

● **Ona** Holčičky si hrají s panenkami, na pískovišti se učí dělat bábovičky, v herně trpělivě navlékají korále, učí se vyšívát, plést, háčkovat, zkrátka drobné domácí práce. Povídají si s kamarádkami, co budou dělat, až budou velké, jaký bude ten jejich manžel, co se jim doma u rodičů nelíbí (když se rodiče hádají), když více pracují a málo

³⁷ Nakonečný, M. - Úvod do psychologie. Praha: Academia, 2003, str. 122

³⁸ Ona Dnes č. 40/2008, str. 14

se věnují dětem. Poznávají a usuzují z konfliktů co je správné, co správné není, jaké je očekávání rodičů, sourozenců, očekávání vrstevníků.

- **On** Chlapečci si hrají na vojáky, policajty a zloděje, jezdí s autíčky, zajímají je vláčky, jak co opravit, spravit a vyrobit, stavebnice Merkur, Lego, zkrátka technika. Vykládají si vtipy, pomlouvají holčičky, jak jsou hloupé, že něco nechápou

- **Ony** Opačné pohlaví děti už odmala zajímá - tj. jestli „to“ mají stejné, ukazují si odlišnosti, zkoumají je, vyhodnocují, hrají si spolu na doktory, na honěnou, s pubertou a dospíváním přestávají mít společné zájmy. Dívky si hrají spolu, chlapci si hrají spolu. Na konci puberty a prahu dospělosti jsou obě pohlaví uváděna do společnosti, čímž je završena jejich výchova. Jedinci jsou schopni samostatného života nezávislého na původní rodině, ve které vyrůstali. Obě pohlaví začínají uskutečňovat a naplňovat své životní sny a cíle. Současný trend spočívá v tom, aby jedinec našel vhodný protějšek, se kterým si bude rozumět, vstoupil do manželství, založil vlastní rodinu, měl potomky a zbytek života prožil (nejlépe) v lásce a harmonii.

Už od dětství jsme připravováni na své životní role. Chlapečkům jsou pořízovány oblečky modré barvy, holčičkám růžové či červené. Holčičky jsou vedeny k péči o domácnost a o dítě, chlapečci jsou vedeni k hmotnému zajišťování, řemeslné zručnosti (domácí práce) a k ochraně rodiny. Děti jsou rodinou a společností vychovávány tak, aby jednou, až dospějí, mohly spolu žít, hospodařit, zakládat své vlastní rodiny a mít spolu vlastní děti.

V životě zastáváme mnoho různých rolí. Tou základní, která nás provází celý život, je **role pohlaví**: role **dívky** a **chlapce**, **ženy** a **muže**. Tyto role zahrnují i celou škálu chování: chování k lidem, postoj ke světu, společnosti i povolání. Představa o roli ženy a roli muže se vyvíjela v průběhu dějin a ani dnes není jednotná na celém světě. Není to ještě tak dávno, kdy i u nás děvčata a chlapci byli vychováváni různě – pro své různé role v životě: dívky k „vnitřní službě“ v rodině, chlapci pak k volbě zaměstnání a ekonomickému zabezpečení rodiny. I dnes, kdy reálně v mnoha oblastech života existuje rovnoprávnost muže a ženy (např. v rodině, vzdělání, povolání, sexualitě), se zachovávají dílčí „ženské“ a „mužské“ oblasti a ženské a mužské vzorce chování.

Od děvčat se např. v návaznosti na tradici očekává, že budou klidná, způsobná, milá, něžná, důvěryhodná, laskavá, od chlapců, že budou zruční, odvážní, pohotoví, silní.³⁹

□ Předmanželské představy a utváření pohlavních rolí

V etapě ranné dospělosti musí člověk za normálních okolností zvládnout čtyři komplexní vývojové úkoly:

povolání, volba povolání a profesní kariéra,

výběr partnera, rozhodnutí pro životního druha,

partnerství, budování partnerského vztahu,

rodičovství, založení rodiny a výchova dětí.

Podle Karotenové⁴⁰ vývoj pohlavních rolí muže a ženy nekončí dosažením věku dospělosti, ale „...ke změnám v chování podle pohlavních rolí může docházet i v pozdějších životních obdobích“. Dále stejná autorka poukazuje na stírání rozdílu funkcí v partnerství muže a ženy. Jedině žena však dokáže otěhotnět, porodit a kojit dítě a tuto funkci nebude moci muž zastat nikdy.

Autorka **Fialová** hovoří ve své knize *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství* o průzkumu „*Mladá generace 1997*“, uskutečněném mezi svobodnými ve věku 18-29 let. Průzkumu se zúčastnilo 632 mužů a 662 žen a šetření zahrnovalo několik okruhů otázek: názory mladých lidí na manželství a rodičovství a jejich postoje k rozvodům případně interrupcím, rozsah neseznaného soužití mezi mladými lidmi a jejich představy o ideálním partnerovi a životní plány mladých lidí. Autorka došla k závěru, že v názorech mladých lidí na ideálního partnera nebo partnerku „...se projevila značná sociální determinovanost a tradiční postoje dané pohlavím respondentů, jejich původem, sociálním postavením a dosaženou úrovní vzdělání. Ženy ve svých očekáváních směřují spíše k zabezpečení materiálních potřeb budoucí rodiny, muži více akcentují atributy přitažlivosti partnerky. Ženy tak preferovaly u „*ideálního partnera*“ spíše takové vlastnosti jako *zodpovědnost a poctivost, tolerantnost, smysl pro rodinný život, dobrý vztah k dětem*. Muži o poznání častěji preferovali u své „*ideální*

³⁹ Sedláček, I. - Člověk mezi lidmi, kapitoly ze společenské výchovy. Praha: Trizonia, 1998, str. 271-272

⁴⁰ Karsten, H. - Ženy – muži: genderové role, jejich původ a vývoj. Praha: Portál, 2006, str. 117 - 119

partnerky“ hezký vzhled a pěkné vystupování, i když také oni kladli na první místo dobrý vztah k dětem a smysl pro rodinný život.“⁴¹

Výběr životního partnera ovlivňuje **sociální prostředí**, ze kterého jedinec pochází a jeho pohlaví. Sociálním prostředím se má především na mysli rodina, a to jak primární, tak i širší rodina, a ovlivňováním prostředí jedince máme na mysli socializaci sekundární a především o socializaci primární.⁴²

Za základní úkoly **primární socializace** lze pak považovat:⁴³

- osvojení základních kulturních návyků (udržování tělesné čistoty, slušné chování, sebeobsluha v užívání předmětů denní potřeby, oblékání atd.),
- osvojení mluvené řeči, umožňující dokonalejší sociální komunikaci, ale i vývoj myšlení,
- orientace v elementárních hodnotách dané kultury (pojetí hezkého a ošklivého, pravdivého a nepravdivého, slušného a neslušného, morálního a nemorálního atd.),
- převzetí a uskutečňování role svého pohlaví a věku (tj. diferenciací v chování chlapců a holčiček) podle obvyklých standardů,
- určitá věku přiměřená míra sebeovládání a chování v souladu s požadavky rodičů (psychicky normálních rodičů, kteří usměrňují chování svého dítěte v souladu se společenskými standardy a morálními hodnotami).

Předmanželské představy dospělého jedince jsou v průběhu jeho dětství a dospívání ovlivňovány rodiči, sourozenci, vrstevníky – kamarády a přáteli, školou a prostředím, ve kterém vyrůstal a každý dospělý – ať muž, či žena, má s výběrem možného životního partnera vlastní dobrou či méně dobrou zkušenost. Těch faktorů, které ovlivňují názory lidí je daleko víc, namátkou bych mohla jmenovat *veřejné mínění, masmédia, internet, televize, rozhlas, tisk*.

Autoři **Mach a Šmolka** se ve své knize „*Když vás trápí někdo blízký*“ zabývají zamilovaností – jako nezbytné podmínce budoucnosti vztahu. Nabádají posoudit nejen pozitivní, ale i negativní vlastnosti protějšku a doporučují nečinit v tomto stavu zásadní rozhodnutí, abychom v budoucnu nelitovali.⁴⁴ „Partnerská, manželská a rodinná

⁴¹ Fialová, L. - Předmanželské představy... Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, str. 158

⁴² Nakonečný, M. - Úvod do psychologie. Praha: Academia, 2003, str. 122

⁴³ Nakonečný, M. - Úvod do psychologie. Praha: Academia, 2003, str. 120

⁴⁴ Mach, J., Šmolka, P. - Když vás trápí někdo blízký. Praha: Portál, 1999, str. 31

spokojenost vyplývá vždy především z toho, do jaké míry naplňuje vztah naše očekávání. Čím lépe se orientujeme v těch svých, čím více víme o partnerových, tím snáze odhadneme i perspektivu našeho budoucího soužití“.⁴⁵

2.2 Představy se mění

Příroda to kdysi zařídila tak, že muž a žena se zamilují, prožítí krátké období zamilovanosti a žena otěhotní. Muž chce pořád sex, žena místo, kde by mohla porodit – začne budovat domov. Začíná koloběh výčitek – sežeň a pak bude sex. V průběhu toho kolotání obstaráváním a operováním rodiny se mezi těmi dvěma vytvoří pouto v podobě manželství a rodiny. Žena má závazek vůči dítěti (mateřská láska), muž vůči oběma – své ženě i vůči dítěti.

Všechno tady už jednou bylo a ne nadarmo se říká, že se historie opakuje. Ale ani v historii se nikdy nic dvakrát neopakuje, události jsou si pouze velmi podobné v tom, co jim předchází, ve svém průběhu a zákonitém směřování. Odborníci na vztahy hovoří o pěti - sedmiletých periodách, kdy na jejich konci dochází ke krizím ve vztazích.⁴⁶

Už z odlišnosti povah – ženských a mužských vyplývá, že aktivnější při výběru partnera jsou muži. Zůstává na ženě, zda se dvoření mužského protějšku podvolí, pobídne jej k dalším krokům anebo navazování vztahu ukončí. Pokud na hru přistoupí, dříve či později dojde k pohlavnímu (sexuálnímu) styku.

„V naprosté většině z více než 200 kultur, které etnologové zkoumali, vychází iniciativa při navazování sexuálních kontaktů od mužů. Tato skutečnost se vysvětluje hormonálně podporovanou agresivitou mužského chování a také tím, že muži jsou ve výběru svých sexuálních partnerek méně vybíraví než ženy, což má pravděpodobně biologický základ.“⁴⁷

Romantické jsou představy, že s milovanou osobou prožijí zbytek života a že TO bude stejně hezké na a konci společné cesty životem, stejně jako na jejím počátku. Realita je ale jiná. Podle statistik dnes skoro padesát procent manželství končí rozvodem. Nejčastější příčiny rozvodů jsou všeobecně známé a nebudu daleko

⁴⁵ Mach, J., Šmolka, P. - Když vás trápí někdo blízký. Praha: Portál, 1999, str. 31–32

⁴⁶ Plzák, M. - První pomoc při nehodách manželských. Praha: Mladá fronta, 1967, str. 27-28

⁴⁷ Karsten, H. - Ženy – muži: genderové role, jejich původ a vývoj. Praha: Portál, 2006, str. 110

od pravdy, že jimi jsou zejména nevěra, alkoholismus, peníze, citové odcizení, konflikty. I tyto negativní zkušenosti rodinných příslušníků, přátel, známých nebo spolupracovníků, mohou ovlivnit volbu životního partnera nebo kritéria, které by životní partner měl splňovat.

□ Výběr partnera

Neexistují žádné shodné názory žen a mužů na manželství, partnerství, rodičovství a vše s tím související. Mužům jde u partnerky především o tělesnou přitažlivost, atraktivnost, ženám jde také o fyziognomii partnera, ale spíše uvažují prakticky.

„Celá řada studií dokládá, že muže zajímá při výběru partnerky především její *tělesná přitažlivost* a že pro ženy je důležitější socioekonomický status budoucího partnera, jeho *osobnost, výkonnost a inteligence*. Zčásti se tato skutečnost vysvětluje působením mechanismů ustavených v průběhu evoluce a hluboce zakořeněných v lidstvu. Muž si totiž musí být jist, že jeho budoucí životní družka je zdravá a schopná rozmnožování. Proto dbá více na tělesné znaky, které zdraví plodnosti nasvědčují. Žena dává přednost spíše partnerovi fyzicky silnému (nebo ekonomicky zajištěnému), který se dokáže postarat, aby se jí a jejich společným dětem dobře vedlo. Ještě dnes se spíše vdává „Popelka“ za pohádkového prince, tj. žena si polepší, než že by chudák dostal za manželku zámožnou paní.“⁴⁸

„Muži i ženy kladou na tělesnou přitažlivost velký důraz, přesto větší roli hraje pro muže než pro ženy. Vyšší hodnota tělesné přitažlivosti ze strany mužů odpovídá evoluční teorii, podle ní evoluce predisponuje muže k tomu, aby upřednostňovali ženy, které mohou porodit a vychovat zdravé děti. Proto muži kladou velký důraz na příznaky mladšího věku, zdraví a reprodukční hodnoty. Podle evoluční teorie pracující s faktem, že potomek bývá na rodičích a rodičovské péči dlouho závislý, ženy zajistí svým potenciálním potomkům vysokou pravděpodobnost přežití, jsou-li při volbě partnera vybíravé, tj. kladou-li velký důraz na to, aby byl schopen potomky materiálně zajistit po celou dobu vývoje k samostatnosti. Proto ženy pohotově vnímají a posuzují status a dominanci mužů. Ženy si na rozdíl od mužů vybírají partnery vyššího ekonomického statusu.

⁴⁸ Karsten, H. - Ženy – muži: genderové role, jejich původ a vývoj. Praha: Portál, 2006, str. 119

Ženy jsou dále více přitahovány muži, kteří neverbálně projevují dominantní chování, jsou vysocí, mají sportovní postavu. Atraktivita mužů bývá ze strany žen spojována převážně s nápadnými lícními kostmi, dlouhou a širokou bradou, „širokým“ úsměvem, zvučným smíchem a luxusnějším oblečením.

Začátek a rozvoj milostného vztahu je – patrně více než v případě přátelství – závislý na vzájemné přitažlivosti, přičemž obvykle platí, že jsou k sobě přitahováni jedinci, kteří jsou přibližně stejně atraktivní. Je-li míra atraktivity značně odlišná, po čase začne být vztah neuspokojivý pro oba partnery. Navíc se v něm nebudou cítit jistí. Je tedy možno říci, že atraktivní lidé sice bývají uváděni jako nejžádoucnější partneři, na základě teorie spravedlnosti lidé spíše volí partnera, který je přibližně stejně atraktivní jako oni. Méně atraktivní jedinci (ve srovnání s atraktivnějšími) hodnotí jedince, s nimiž jdou na schůzku, méně tvrději. Jsou ochotnější setkávat se s méně atraktivními lidmi a v menší míře uvádějí, že by chtěli tzv. „chodit“ s atraktivním partnerem.

V tomto procesu přizpůsobování kritérií své „tržní hodnotě“ skutečně ve vysoké míře platí, že dlouhodobí partneři bývají přibližně stejně atraktivní. Hovoříme o tzv. principu shody. Podle teorie spravedlnosti při rozdílech v atraktivitě dochází k tomu, že je nutno nižší atraktivitu kompenzovat. Klasickým příkladem je svazek atraktivní ženy s méně atraktivním, ovšem bohatým mužem ve vysokém postavení.⁴⁹

Toto potvrzuje i autor **Plzák**: „Lásku svého partnera nezískávám jen svou krásou, kvalitou své osobnosti, ale i kvalitou svého společenského a ekonomického zařazení. Muž ekonomicky úspěšný je daleko více schopen uspokojovat řadu příjemných potřeb ženy, nežli muž neúspěšný. Ekonomický úspěch v životě je nedílnou součástí lidské osobnosti a patří k oněm kvalitám či lépe hodnotám, které člověk přináší na burzu milostných vztahů. Dívky milující materiálně úspěšné muže bývají nařčeny z prospěchářství. Naprosto neprávem.“⁵⁰

⁴⁹ Hewstone, M., Stroebe, W. - Sociální psychologie. Praha: Portál, 2006, str. 440-441

⁵⁰ Plzák, M. - První pomoc při nehodách manželských. Praha: Mladá fronta, 1967, str. 29-30

□ Láska

Na začátku vztahu bývá „láska jako trám“. Proto se u tohoto pojmu, který bývá často alfou a omegou vztahu lidí, na chvíli zastavme.

Zamilovanost je stavem erotické fascinace, kdy postiženého nepřitahují jiné objekty. Po tu dobu by měl člověk odložit všechna důležitá rozhodnutí. Brát si někoho v zamilovanosti je pošetilé a nebezpečné. Buď člověk zjistí, že vztah stál pouze na zamilovanosti – na ryze iracionálních, chemických základech, na těch se stavět nedá, anebo cítí, že zamilovanost už sice přešla, že už se dokáže otočit za jinou ženou či mužem, ale partner zůstává i tak tím nejbližším člověkem, s nímž si rozumí. V tom případě je to láska. A na tu se dá vsadit.⁵¹

Láska je předznamenáním něčeho vyššího, něčeho, co nás povznáší, předzvěstí nějakého vyššího ideálu, vyššího cíle, něčeho hodnotného. Někdo by řekl, že nic většího a hezčího než láska (k něčemu) neexistuje. Je mnoho forem lásky. Láska existuje ve všech kulturách, avšak liší se formy jejich projevů i způsob jejího pojmenování a interpretace. Význam pojmu se velmi liší i v individuálních pojetích jednotlivými lidmi, protože vnímání lásky je velmi závislé na osobních vlastnostech a osobní zkušenosti. Slovo láska má širokou škálu významů, od bytostně důležitého vztahu (láska mezi dvěma lidmi, vlastenectví jako láska k vlasti) po vyjádření spokojenosti nad chvílí zábavy. Termín „láska“ může popisovat intenzivní pocit náklonnosti nebo emocionální stav, často mezi osobami, zvláště mezi mužem a ženou, a zároveň i odpovídající postoje a jednání. Pro svůj velký psychologický význam je láska jedním z nejdůležitějších námětů v umění – v knihách, ve filmech, v divadelních hrách i v písních mnoha žánrů.⁵²

Jakmile je naplněn požadavek vzájemné přitažlivosti, otevírá se prostor pro spontánně navozenou vzájemnou závislost ve vztahu tím, že se v něm oba jedinci aktivně angažují. Pro šťastné páry bývá příznačný vysoký stupeň intimity, a to jak v případě manželství, tak nesezdaných párů, v případě heterosexuálních i homosexuálních svazků. Intimita ve vztahu nastává při naplnění tří podmínek:

⁵¹ Karsten, H. - Ženy – muži: genderové role, jejich původ a vývoj. Praha: Portál, 2006, str. 118

⁵² <http://cs.wikipedia.org/wiki/Láska>

- **Pečování** – pocit, že nás druhý má rád a zajímá se o nás.
- **Porozumění** – chceme vědět, že nás druhý zná, že ví co si přejeme, co prožíváme a po čem toužíme (sezdání jedinci jsou ve vztahu nejvíce spokojeni, pokud vidí, že je partner vnímá v souladu s jejich sebepojetím, přičemž spokojenost je obzvlášť vysoká tehdy, vnímá-li jedinec partnera pozitivněji, než jak se partner sám vnímá).
- **Vzájemná úcta** – sem patří projevy přijetí a uznání druhého, podpora názorů partnera. Páry jsou tím spokojenější, čím více se v jejich komunikaci projevuje citová náklonnost a porozumění, čím více druhému dávají najevo, že vnímají jeho pocity a rozumějí jim: čím lépe umějí přijímat pohled partnera. Naopak páry jsou tím méně spokojené, čím více se vyhýbají konfliktům, stírají odlišnosti a zabředají do destruktivní komunikace.⁵³

□ Některé chyby při výběru partnera

Autor **Toman** upozorňuje mladé ženy a muže, komu se při volbě životního partnera raději vyhnout: „Pro manželství bývá na závalu např. hašteřivost, která se už za svobodna projevuje častými hádkami, neústupností, stálým vytýkáním chyb, nebo zlostnost, projevující se náhlými výbuchy, či egoismus atd. Kterým mužům se zejména vyhýbat při výběru manžela? Stručná odpověď zní: ženatým mužům, alkoholikům, notorickým lenochům a chronickým žárlivcům“.⁵⁴

Neznalost budoucího partnera se může mladým lidem vymstít. Jak nás informuje následující novinový článek - v reálu kvůli ní nastane třeba takováto nemilá situace:

► **Právo 28. 11. 07 Policisté odvezli ženicha z radnice, nevěsta se už vdávat nechce.** Přímo z obřadní síně překazili policisté plány čtyřadvacetiletého muže z Jindřichohradecka na manželství s osmnáctiletou nevěstou z Ledče nad Sázavou. Byl na něho totiž vydán zatykač. Příběh se stal v sobotu krátce před půl dvanáctou na radnici v Ledči nad Sázavou. Na místě zůstala šokovaná nevěsta a nechápající svatebčané. Ženich se hned v pondělí po policejním výslechu vrátil na radnici do Ledče, aby domluvil náhradní termín svatby, protože na něho nebyla uvalena vazba. Mladá nevěsta se ale už nechce vdávat, podle všeho neměla do minulé soboty o kriminální minulosti svého vyvoleného ani tušení.

⁵³ Hewstone, M., Stroebe, W. - Sociální psychologie. Praha: Portál, 2006, str. 420-421

⁵⁴ Toman, J. - Jak zdokonalovat sám sebe. Praha: Svoboda, 1980, str. 266–277

Tato dívka - vstupující do manželství, neměla ani ponětí o minulosti svého snoubence. Dívky i chlapci by měli být více opatrní, než vstoupí do nějakého vztahu a zvláště pak do manželství. U nevěsty z Ledče nad Sázavou to skončilo relativně šťastně. Horší by ale bylo, kdyby již bylo na cestě dítě.

2.3 Realita je jiná

V současnosti stoupá rozvodovost manželství téměř ve všech věkových kategoriích, ale nejvíce u manželů mladých. Kromě již uvedených příčin rozvodovosti a rozpadu rodin je ještě možné uvést:⁵⁵

- vstup do manželství jako únik z konfliktního rodinného prostředí,
- nedostatečné uvědomění si povinností, vyplývajících z manželských a rodičovských rolí, touha egoisticky si pouze „užít života“,
- životní nezkušenost, černobílé vidění života, bojovné prosazování vlastní osoby,
- příliš velké rozdíly ve stupni inteligence, ve vzdělání a zájmové sféře, i pohledu na základní životní hodnoty,
- rozčarování ze sexuálního nesouladu, velké diskrepance ve stupni realizace sexuálních potřeb, etická nevázanost a egoismus při navazování mimomanželských sexuálních styků.

☐ Rizikové partnerské skupiny

Autor **Novák** se zmiňuje v knize *Jak předejít krizi v manželství* o americkém výzkumu, který popisuje osm rizikových partnerských skupin:

- aktivní, dominantní, rázná žena a pasivní muž s pesimistickým přístupem k životu,
- autoritativní muž a aktivní žena,
- oba činorodí a aktivní partneři s tendencí vyvolávat spory ale neřešit je,
- aktivní, asertivní, snaživá žena a flegmatický, konzervativní, opatrný muž,
- partneři zásadně skrývající konflikty, kteří nejsou schopni si je přiznat,
- úzkostná, vzájemně až přehnaně závislá dvojice,
- úzkostný muž a žena s depresivním laděním,
- cholerik a váhavá, citlivá, nerozhodná žena.

⁵⁵ Kuric, J. - Ontogenetická psychologie. Brno: CERM, 2001, str. 134

Dále uvádí, že „je snazší popsat dvojice, kterým to spolu takříkajíc nepůjde, než naopak typy, na jejichž zlatou svatbu lze vsadit“.⁵⁶

□ Nesoulad, rozvrat, rozvod

Rozvod manželství a rozpad rodiny představují jedno z nejsvízelnějších období, a to nejen pro přímé účastníky rozvodu, tj. pro rodiče a děti, ale často pro celou širší rodinu. Má své aspekty sociální, etické, právní, emoční a velmi důležité aspekty psychologické. Je to období naplněné stresem a frustrací důležitých lidských potřeb. Je to období, jehož důsledky mohou ovlivňovat účastníky rozvodu po celý další život. Z teoretického hlediska je správné hovořit o třech stádiích:

Manželský (rodinný) nesoulad. Vzniká z více či méně podstatných rozporů, ve kterých se prokazuje snížená schopnost partnerů najít vhodné kompromisy a rozpory řešit; tento manželský nesoulad, který je poměrně běžný a nebývá nikým „diagnostikován“, přechází v menší části případů v manželský (rodinný) rozvrat).

Manželský (rodinný) rozvrat. Jde již o podstatnější postižení některé ze základních rodinných funkcí (emoční, ekonomické, výchovné); rodinný rozvrat může být akutní nebo dlouhodobý; v některé ze svých fází pak může přejít v rozvod.

Rozvod. Je formálně právním ukončením manželského vztahu dvou jedinců. Je formálně právním ukončením manželského vztahu dvou jedinců, krajním řešením v procesu rozvratu manželství; rozvod na rozdíl od rozvratu manželství je deklarován a to tím, že je podán návrh na rozvod, že proběhne rozvodové řízení a do celého děje, který byl předtím pouze součástí rodinného života, vstupují úřední instituce, jako např. soudy, právníci, oddělení péče o dítě aj.

Je nutné si uvědomit, že vedle rodin s rozvedenými manželi existuje značný počet nepřiliš dobře zjištěných rodin, které žijí v trvalém rodinném rozvratu s výrazným narušením rodinných funkcí, ale o rozvod z nejrůznějších důvodů nepožádají. Někdy hovoříme o *rozvodu nedeklarovaném*.⁵⁷

⁵⁶ Novák, T. - Jak předejít krizi v manželství. Praha: Grada, 2004, str. 17-18

⁵⁷ Matějček, Z., Dytrych, Z. - Krizové situace v rodině očima dítěte. Praha: Grada, 2002, str. 39-40

„Všechny stresové situace, kterým je dítě v průběhu rodinného rozvratu a rozvodu rodičů vystaveno, mohou vést nejen k poruchám vývoje osobnosti dítěte, ke vzniku různých psychopatologických obrazů, ale také, zvláště u chlapců, k antisociálnímu chování. Mezi těmi dospívajícími, kteří takové chování projevují, jsou nadměrně zastoupeny právě osoby, které prožily těžký a dlouhodobý rodinný rozvrat.“⁵⁸

2.4 Závěr kapitoly

Výběr životního partnera je jedním z důležitých kroků v životě každého jedince. Na volbu životního partnera se člověk připravuje v průběhu dětství až do začátku dospělosti. Člověka je možno považovat za dospělého, když je téměř završen jeho psychologický a fyziologický vývoj, dokáže sám uspokojovat své potřeby bez přispění primární rodiny a jeho jednání je v souladu s psanými i nepsanými zákony dané společnosti.

K rozhodnutí vstoupit do dlouhodobého soužití s partnerem či partnerkou, a to sezdaného nebo nesezdaného, by mladí lidé měli přistupovat po dlouhodobém a vážném rozhodování. Měli by si zvážit všechna pro a proti, čím je může partner obohatit, co mohu poskytnout partnerovi já, jak je pro nás vedení společné domácnosti výhodné a zda s tímto partnerem jsem schopen mít děti, mít kde bydlet a umět je dokázat vychovávat.

Při výběru životního partnera by měl jedinec přihlédnout k poměrům, ze kterých vzešel, ke své okamžité sociální situaci, hmotnému zabezpečení potenciální rodiny a ke zdravotnímu stavu. Současně by měl být schopen podobné otázky zodpovědět svému partnerovi, měl by jej dobře poznat.

⁵⁸ Matějček, Z., Dytrych, Z. - Krizové situace v rodině očima dítěte. Praha: Grada, 2002, str. 46

3. Přichází domácí násilí

Partnerské násilí je specifické tím, že je záležitostí vysloveně mužskou, protože většina pachatelů domácího násilí jsou muži, přitom mužům jde o kontrolu a uplatňování moci nad ženami.⁵⁹

Existuje několik druhů agresivního chování, které se zpravidla znázorňují v grafickém schématu často pod názvem „*duluthský model*“. Má podobu dvou soustředných kruhů – ten na obvodě je rozdělen osmi polovýsečemi, představujícími formy týrání:

- **Používání ekonomického týrání:** Agresor nedovolí, aby si žena našla práci nebo v ní zůstala; nutí ji k tomu, aby ho o peníze musela žádat; dává ji kapesné; zabavuje její peníze; neříká ji jaký je příjem rodiny nebo jí k němu nedovolí přístup.

- **Používání nátlaku a výhrůžek:** Agresor vyhrožuje a/nebo plní výhrůžky, že ženě něco provede; vyhrožuje, že ji opustí, že spáchá sebevraždu, že ji udá na sociálce; nutí, aby stáhla obvinění; přinutí ji k nelegálním činnostem.

- **Používání zastrašování:** Agresor ženu zastrašuje pohledy, činy, gesty; rozbíjí věci; ničí její majetek; týrá domácí zvířata; předvádí zbraně.

- **Používání citového týrání:** Agresor ženu shazuje; dosáhne toho, aby si myslela, že je špatná; nadává jí; dosáhne toho, že si žena myslí, že je blázen; zkouší na ni různé triky; ponižuje ji; dosáhne toho, aby se cítila provinile.

- **Izolace:** Agresor má moc nad tím, co žena dělá, s kým se stýká a mluví, co čte, kam chodí; omezuje její pochůzky a zájmy mimo domov; své konání ospravedlňuje žárlivostí.

- **Zlehčování, popírání a obviňování:** Agresor týrání zlehčuje, nebere znepokojení ženy jeho chováním vážně; říká, že k ničemu nedošlo; přesouvá zodpovědnost za agresivní chování; říká, že za to může ona.

⁵⁹ Marvánová-Vargová, B. - Partnerské násilí. Praha: Linde, 2008, str. 34-35

- **Využívání dětí:** Agresor ženu nutí, aby se kvůli dětem cítila provinile; posílá jí po dětech zprávy; využívá návštěvy k tomu, aby ji obtěžoval; hrozí jí, že děti odveze pryč.

- **Uplatňování mužských privilegií:** Agresor s ženou zachází jako se služkou; činí všechna velká rozhodnutí; chová se jako „pán domu“; je tím, kdo definuje mužské a ženské role.

Středem kruhu je moc a ovládání, což je cílem a výsledkem násilí a týrání. Toto schéma, které běžně používají organizace, dobře ukazuje, jak citové týrání posiluje a podporuje fyzické a sexuální násilí.⁶⁰

Jak už bylo zmíněno, domácí násilí je problémem jak psychologickým, rodinně-právním tak trestně-právním. Česká společnost negativně vnímající projevy domácího násilí, podporovaná neziskovými organizacemi, se rozhodla tento stav netolerovat a jeho pachatele trestat.

3.1 Definice domácího násilí

Ve skutečnosti jediná a obecně platná definice tohoto sociálně patologického jevu neexistuje a odborníci se víceméně shodují jen na některých shodných prvcích. V tomto sousloví se totiž spojuje problém rodinně právní, psychologický, trestně právní.

Autorka Gjuričová ve svém díle definuje **násilí v rodině** jako „*používání nepřiměřeného tělesného a psychického nátlaku nebo poškozování vůči členům rodiny a domácnosti, ubližování domácím zvířatům a poškozování domácích objektů. Násilí v rodině považujeme za jev, který se vždy negativně dotýká všech členů domácnosti a narušuje jejich zdravý vývoj a integritu.*“⁶¹

Jiná autorka Marvánová-Vargová, pod **domácí násilí** obecně zahrnuje všechny druhy fyzického, sexuálního, psychického a ekonomického násilí, charakteristické je opakování, dlouhodobost a zvyšování intenzity násilí, obětí i pachatelem se může stát kterýkoli člen rodiny.⁶²

⁶⁰ Conwayová, H. - Domácí násilí. Praha: Albatros, 2007, str. 15-16

⁶¹ Gjuričová, Š. - Podoby násilí v rodině. Praha: Vyšehrad, 2000, str. 10

⁶² Marvánová-Vargová, B. - Partnerské násilí. Praha: Linde, 2008, str. 9

Podle občanského sdružení **Bílý kruh bezpečí**, které působí v České republice a pomáhá obětem trestných činů (zejména obětem domácího násilí) je „domácí násilí fyzické, psychické anebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v jejich soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti, intenzita násilných incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopností včas tyto incidenty zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah“.⁶³

Klíčovými znaky domácího násilí je opakování a dlouhodobost, eskalace, jasné a nezpochybnitelné rozdělení rolí osoby ohrožené a osoby násilné a neveřejnost. Aby skutek byl domácím násilím, musí být naplněny všechny čtyři znaky.

Rizikové faktory doprovázející vznik domácího násilí mezi blízkými osobami: vynucená sociální izolace, finanční závislost na partnerovi, péče o děti v rámci mateřské a rodičovské dovolené, zdravotní postižení a omezení, vyšší věk a bezmocnost seniorů, přechod z aktivní zaměstnanosti do starobního či jiného důchodu, nezvládnuté rodičovství a výchova dětí, závislosti násilné osoby.

☐ **Trestní postih domácího násilí**

Od 1. 6. 2004, vešla v účinnost novela trestního zákona (**Zákon č. 140/1961 Sb. – Trestní zákon**), do které byl zakomponován nový trestný čin „*Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě*“ § 215a. Trestní zákon vysloveně neobsahuje ustanovení o „domácím násilím“ ale stanovuje, že je trestné týrání osoby blízké ve společně obývaném bytě nebo domě. V komentáři trestního zákona je upřesněno, v čem spočívá „*týrání*“.

„Týrání je zlé nakládání s osobou blízkou nebo jinou osobou žijící s pachatelem ve společně obývaném bytě nebo domě, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří. K tomu je třeba uvést, že trvalost pachatelova jednání je nutno posuzovat v závislosti na intenzitě zlého nakládání. Nevyžaduje se, aby šlo o jednání soustavné nebo delší dobu trvajících. Může jít o zlé nakládání působením fyzických útrap, ale i o zlé nakládání v oblasti psychické.“

⁶³ www.domacinasili.cz

Jako příklady týrání lze uvést bití otevřenou rukou i pěstí nebo pomocí různých předmětů, kopání, pálení cigaretou, doutníkem nebo jinými žhavými předměty, působení elektrickým proudem, bolestivého tahání za vlasy, po dlouhou dobu trvajícího přivazování k radiátorům ústředního topení nebo jiným pevným předmětům, ponechávání týrané osoby v chladném prostředí bez nutného oblečení, nucení k provádění těžkých prací nepřiměřených věku a tělesné konstituci týrané osoby, déletrvající odírání dostatečné potravy, časté uzení týrané osoby v noci apod. nevyžaduje se, aby u týrané osoby vznikly následky na zdraví, ale musí jít o jednání, které týraná osoba pro jeho krutost, bezohlednost nebo bolestivost pocítuje jako těžké příkoří.“⁶⁴

Méně závažné formy domácího násilí vůči lidskému životu, zdraví a cti je možno postihnout podle ustanovení § 49 odstavce 1 písm. a), c) zákona č. 200/1990 Sb. (Zákon o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů).

□ Vykázání

V našich podmínkách jde o novou věc. Do českého práva bylo „vykázání“ zavedeno v roce 2006 s účinností od 1. 1. 2007. Implikaci ustanovení o vykázání řešil zákon č. 135/2006 Sb., přijetí zákona souviselo se změnou Občanského soudního řádu, Trestního zákona, Zákona o policii, Zákona o sociálních službách.

Ustanovení o „vykázání“ a o „zákazu vstupu“ bylo obsaženo v původním zákoně o policii a použití tohoto opatření podléhalo kritériím pro správní řízení. Novela zákona o policii č. 273/2008 Sb. přinesla relativní zjednodušení tohoto institutu s tím, že odpadlo „správní řízení“, podle nového zákona o policii má „vykázání“ charakter faktického úkonu policisty. Snížila se i přísnost pravidel, podle kterých se rozpoznává „domácí násilí“ a tím se zvýšila i možnost použití tohoto institutu.

Vykázání je oprávněn vedle policie rozhodnout i příslušný soud, což v povědomí veřejnosti není tak známé.

V České republice bylo za celý rok 2008 použito institutu vykázání nebo zákazu vstupu násilné osoby do společného obydlí v 679 případech, z nich bylo zaznamenáno 67 případů (téměř 10 procent), kdy bylo vykázání/zákaz vstupu použito opakovaně.

⁶⁴ Šámal, P. - Trestní zákon: Komentář. Praha: C.H.Beck, 2004, str. 1273

Údaje o rozhodnutích soudů o vykázání (bez předchozího vykázání ze strany policie) nejsou evidovány. Pouze v 19 případech (3%) z celkového počtu rozhodnutí policie rozhodla nesprávně.

V 679 případech vykázání/zákazu vstupu bylo domácím násilím bezprostředně ohroženo 698 dospělých, z toho 641 žen a 34 mužů. V těchto rodinách žilo celkem 772 dětí. Dále byl zjišťován vztah mezi násilnou osobou a ohroženou osobou; v 335 byl vztah manželský, v 172 případech vztah druh - družka, ve 112 případech vztah zletilé dítě versus rodič a u 38 případů šlo o rozvedené manžele. K malému počtu vykázání došlo ve vztazích vnuk/prarodič, partnerských, sourozeneckých, ale i nezletilé dítě/rodič a jiných.⁶⁵

Podle mého názoru, domácí násilí se vyskytne u těch osob, které příliš otálejí s řešením konfliktů. Možná pokud by byly aktivnější, tak by vzniku podobných problémů mohly předejít.

□ Rozšířenost domácího násilí ve společnosti

Ze závěrů Reprezentativního výzkumu o domácím násilí 2006 – pro Bílý kruh bezpečí a Philips Moris ČR společnost STEM, kterého se zúčastnilo 1690 respondentů vyplývá, že nějakou osobní zkušenost s násilím ve vlastním partnerském vztahu má zhruba 14% populace starší 15ti let, značná část případů partnerského násilí dlouhodobá (59%), má tendenci být stále častější (52%) a ve velké většině zahrnuje fyzické násilí (81 %), z toho nejčastěji v kombinaci s psychickým násilím (48%), ve velké části domácností, v nichž dochází k násilí mezi partnery, vyrůstají děti (80%), které se často stávají přímými svědky tohoto násilí (v 57% rodin s dětmi), více než dvě pětiny obětí partnerského násilí (45%) a třetina agresorů měla středoškolské nebo vysokoškolské vzdělání a v 70% případů se násilí mezi partnery odehrávalo v domácnostech průměrně až nadprůměrně materiálně zajištěných.

Je třeba upozornit, že tyto údaje vycházejí z odpovědí lidí ochotných o svých osobních zkušenostech vypovídat a lze předpokládat, že skutečná míra domácího násilí mezi partnery je u nás s velkou pravděpodobností vyšší.⁶⁶

⁶⁵ www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=408

⁶⁶ www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=408

☐ Co je příčinou domácího násilí a co mu předchází

Za domácím násilím bude nepochybně agresivita. „Násilné chování je agrese se záměrem poškodit nebo zničit. Násilné chování bývá agrese patologická. Proč se lidé chovají násilně? Za násilné chování odpovídají tři příčiny, obvykle se nerozlišitelně proplétají:

- dědičnost,
- úraz nebo jiné onemocnění mozku,
- učení neboli soubor rozmanitých sociálních a kulturních vlivů počínaje narozením (možná, že i v posledních týdnech před narozením) a pak celý další život.

Lidé se často domnívají, že onemocnění mozku je hlavní příčinou nejtěžších násilných činů. Mýlí se. Je to příčina nejvzácnější. Nejčastější příčinou je kombinace vlivů dědičnosti a učení.

U zvířat byly popsány dva druhy agresivního chování. V mnohém se odlišují. **Afektivní agrese** doprovázejí „citové projevy“, například vydávání zvuků, a probíhá mezi příslušníky stejného druhu. Jen vzácně končí smrtí. Zvířata tímto způsobem řeší soutěž o zdroje a pohlavní partnery nebo trestají mláďata. **Dravčí** neboli **predatorní agrese** vypadá chladně. Probíhá mezi příslušníky různých druhů, objevuje se u lovcích dravců.⁶⁷

Násilí a agresivita, jak ji znají oběti domácího násilí, je jen prostředkem k dosažení cíle, kterým je podmanění partnera (ve většině případů fyzicky slabšího) a tím je žena. Statisticky je totiž dokázáno, že drtivou většinou pachatelů domácího násilí jsou muži.⁶⁸

☐ Pachatel a oběť domácího násilí v partnerských vztazích

Jak z povahy věci vyplývá, obětí domácího násilí v partnerských vztazích bývá nejčastěji žena a pachatelem, samozřejmě, muž. Nejčastěji může být pachatelem domácího násilí „rozpadlý alkoholik, stresovaný slaboch, nepolepšitelný násilník či sociální sadista, domácí násilník, normální násilník, reaktivní násilník“.⁶⁹

⁶⁷ Koukolík, F. - Mozek a jeho duše. Praha: Makropulos, 1997, str. 146-147

⁶⁸ www.domacinasili.cz

⁶⁹ Jednání policistů s obětí trestného činu, manuál Bílého kruhu bezpečí 2003

„Násilí mužů na ženách v rodině je podle různých národních statistik častým jevem. Žena si ovšem nevybírám násilného muže, na počátku vztahu muž obvykle zdůvodňuje potřebu kontrolovat ženu láskou, chce s ženou být stále, musí vědět, kde byla, protože ji miluje, později připojuje zastrašování a ponižování ženy. Fyzické násilí bývá spojeno s omezováním sociálních možností ženy, jejích kontaktů s vnějším světem, s omezováním ekonomických možností, včetně omezování možnosti vlastního výdělků a vynucováním sexuálního styku. Důvodem proč bývá domácí násilí na ženách zkoumáno samostatně, je kromě vyšší četnosti také větší závažnost důsledků násilí pro ženy.“⁷⁰

Jsou ale autoři, kteří nesouhlasí s teorií o mužské nadřazenosti a ostře proti tomuto názoru vystupují: Tvrdí se, že mužští jedinci si v průběhu evoluce vytvořili (a snad i geneticky zakódovali) reakční vzorce, které jim velí vystupovat vůči svému okolí agresivně, když se zdá nebezpečné nebo nepřátelské. Nezbyvá než dodat, že jsou to pouze domněnky a spekulace, neboť fixaci reakčních vzorců na mužské geny nebo pohlavní hormony bádání dosud nijak nedoložilo. Výrok „muži jsou od přírody agresivnější než ženy“ je pouhé nedokázané tvrzení. Badatelé zabývající se rodinným a sociálním prostředím jsou toho názoru, že mezi muži a ženami neexistuje pohlavně specifický rozdíl co do agresivního chování. Rozdíl je jen v tom, že výchova a role přikázaná společností naučila ženy potlačovat svou agresivitu nebo ji usměrňovat tak, aby se nemusely obávat sankcí a nesouhlasných reakcí. Jejich agresivní chování je proto méně impulzivní, nebývá navenek tak zřetelné a jednoznačné a často se stahuje do nitra, kde útočí proti jedinci samotnému. Následkem mohou být depresivní stavy, ba i sebevražedné sklony.⁷¹

S tímto názorem nelze nesouhlasit. Neboť skutečně závisí na každém jedinci, zda se naučí ovládat svou sílu a agresi účelně nebo ji bude požívat nevhodně. Dnešní doba (bohužel) přeje spíše agilním a agresivním jedincům mužského pohlaví, kteří mají nedostatečně vyvinutou míru zdravé asertivity, ale jsou úspěšní. Stále platí, že agresivita a bezohlednost jsou synonyma úspěchu. Úspěch v profesním životě předznamenává úspěch v získávání partnerky. S tím jde obtížně něco udělat.

⁷⁰ Gjuríčová, Š. - Podoby násilí v rodině. Praha: Vyšehrad, 2000, str. 76

⁷¹ Karsten, H. - Ženy – muži: genderové role, jejich původ a vývoj. Praha: Portál, 2006, str. 113

3.2 Kazuistika

Jedná se o zkrácený příběh z protokolů nejmenovaného policejního orgánu Policie Jihomoravského kraje. Údaje k osobám a místům byly pozměněny, aby nemohlo dojít k prozrazení identity oběti, pachatele a její rodiny.

► Příběh paní Jany, mladé ženy a jedině dcery manželů.

Slušně situovaná rodina, zámožní rodiče, vlastní vila v centru města, dvě auta, výborné rodinné zázemí. Jediný potomek – dcera Jana, byla od mládí středem rodičovské lásky a péče. Měla vynikající studijní výsledky, nač sáhla, vše jí jen hrálo. Nikoho nepřekvapilo, že odešla studovat do zahraničí ekonomickou školu.

Ke konci studií, kdy ji zbývalo složit státní zkoušku a obhájit diplomovou práci, začala působit ve střední manažerské pozici ve významné zahraniční firmě, působící v ČR. Vydělávala slušné peníze, měla podporu celé rodiny, avšak ke skutečnému štěstí ji chybělo pouze jediné, a to partner.

V zahraničí se cítila osamocená. Stýskalo se jí po někom blízkém, komu by se mohla svěřovat se svými pocity, problémy, dělit se o drobné radosti. Současně si uvědomovala tikot biologických hodin. V té době často komunikovala přes internet s rozličnými lidmi. Takto se seznámila s Janem, svým budoucím partnerem.

Jan byl z pohledu nezaujaté osoby budižkničemu, ale to Jana z počátku nevěděla. Vydával se za odborníka a podnikatele, který má velký přehled. V té době to bylo obvyklé, v České republice v té době kdo nepodnikal, nebyl „in“. Měl jistý šarm, kouzlo a dokázal si podmaňovat naivní a důvěřivé dívky, jako byla Jana i se svým vysokoškolským vzděláním.

Jana toužila po vztahu, lásce, po dítěti a po vlastní rodině. Dalo by se o ní říct, že byla vdavek chtivá a nebylo pro ni těžké se do ambiciózního a pohledného Jana zamilovat.

Jan – rodiče rozvedeni, matka opečovávala malého Jana sama, otec alkoholik si jeho matku ani nevzal za manželku a rodinu opustil, když bylo Janovi 7 let. Od té doby se s otcem ani nestýkal. Od mládí byl Jan konfliktní typ, matka jeho výchovu nezvládala, v diagnostických a výchovných ústavech byl od puberty častěji, než doma.

Když poznal Janu, měl základní vzdělání, byl nezaměstnaný a přivydělával si drobnými podvody.

Jana si vzala Jana do firmy jako spolupracovníka, ve firmě zastával funkci jejího asistenta. To se jí stalo osudné. V krátké době ji Jan ukázal svou pravou tvář: defraudoval firemní peníze, uskutečnil řadu podvodů. Jana přišla o místo a případ převzala policie.

U Jany došlo ke ztrátě iluzí, na rok přerušila studia, vztah k Janovi ochladl a očekávala soud. Janova trestná činnost jejich vztah narušila, ne však na dlouho. Jan zneužil její zamilovanosti a přinutil Janu, že všechny podvody ve firmě vzala na sebe. To byla jediná šance, jak se Jan mohl vyhnout kriminálu, protože byl v podmínce a hrozil mu nepodmíněný trest odnětí svobody. Došlo k soudu, Jana byla shledána vinnou a odsouzena k podmíněnému trestu. V té době však byla s Janem již těhotná a přes odpor rodiny se za něj provdala.

Setkání s Janem bylo pro ni osudové. Od okamžiku, kdy jí Jan ukázal pravou tvář, se jí život změnil v peklo. Přišla o práci, získala záznam do rejstříku trestů a dohled probační a mediační služby. Nejhorší ale pro ni byla skutečnost, že se stala na svém násilném partnerovi zcela závislá. Jan ji řídil jako autíčko na dálkové ovládání. Pokud jej neposlouchala, byla k poslušnosti přinucena bitím. Jan se k ní choval střídavě pozorně – to ji vyznával lásku, odprošoval všechna utrpení, co jí kdy způsobil. Když ale u něj došlo ke změně nálady, v kombinaci s alkoholem a drogami, které náhodně užíval, stal se z něj netvor, který Janu neskutečně týral. Z počátku před ním utíkala k rodině, opakovně se k němu ale po jeho prosbách vrátila. Nic nepomáhaly intervence rodiny – strýců, otce a matky. Když se k němu vrátila, následovalo krátké období milování a velmi záhy období, které by Jana nejraději vymazala ze své paměti. Jan Janu doslova unesl, zavřel se s ní v pronajatém domě, kde ji zavíral ve sklepě, trápil hladem, bil basebalovou pálkou, působil zlomeniny kostí na nohou, rukou, zlomeniny žeber. Byla nucena odprošovat za způsobenou újmu, že mu utekla, že se vrátila k rodičům. To všechno probíhalo v době, kdy byla těhotná. Několikrát se stalo, že mu z vězení utekla, v jednom případě vyhledala pomoc a ochranu policie, došlo k dokumentování případu, jenže z něj Jana vyšla jako nevěrohodná. Všechna obvinění (samozřejmě pod nátlakem Jana) byla donucena vzít zpět a k trestnímu postihu Jana vůbec nedošlo.

Pak před násilným partnerem opakovaně vyhledala azylové bydlení. To už byl jejich potomek na světě. Vždy se k Janovi vrátila – samozřejmě na jeho naléhání, sliby, omluvy, že již nikdy na ni nevztáhne ruku.

Rodina Jany zpočátku neměla tušení, že se něco děje, a že není něco v pořádku. Postupem času rodině začalo být podezřelé, že Jana změnila chování, už nebyla tak otevřená a veselá jako dříve. Stala se zamlklou, ustrašenou. To bylo v době, kdy už přerušila studia. Omezila styk s rodinou. Její blízcí velmi brzy pochopili, že Jan není dobrý člověk, důkazem byl Janin pláč v telefonátech, pozadím telefonátů byly Janovy vulgarismy. Další důkazy přinesly nečekané návštěvy rodiny, kdy Janu zastihly zraněnou, s modřinami v obličeji, na rukou.

Jan se choval hrubě i k Janiným rodinným příslušníkům. Nic s ním nedokázalo pohnout, ani narození dítěte. Janě ukázal všechny možné formy jak fyzického, sexuálního, tak i psychického týrání a jeho jednání během dvou let milenectví a manželství bylo zaplněno pácháním většiny známých násilných trestných činů.

Jana se pokusila od partnera odpoutat, několik měsíců byla „utečená“ k rodičům i s dítětem. Po opakovaném naléhání však nevydržela jeho citové vydírání a vrátila se k němu. Následovalo další odloučení od rodiny, kombinované s policejním pátráním. Mezitím stačila podruhé otěhotnět a porodit Janovi druhé dítě. Od té doby ji rodina neviděla a je s ní pouze v telefonickém, případně písemném – jednosměrném, kontaktu. S manželem se skrývá jak před kompetentními orgány státu, tak před svou rodinou.

Jaký je závěr tohoto nešťastného příběhu a jaké ponaučení z toho vyplývá? Při volbě partnera by měl člověk věnovat pozornost, z jakého prostředí partner pochází, kým ve skutečnosti vlastně je, jaké má vzdělání, zdravotní stav, jaké má koníčky, co v životě dokázal. Od věci rovněž nejsou reference, tyto informace by měly být ověřené „z nezávislých zdrojů“, nespolehat se na partnerova tvrzení. To jsou jen základní informace, které by o sobě budoucí partneři měli vědět, tam si myslím, se stala chyba.

3.3 Pomoc při domácím násilí

Pomoc u propuknuvšího domácího násilí v partnerských vztazích je vždy složitá. Záleží na pozici, ze které posuzujete situaci domácího násilí: jinak bude chtít situaci vyřešit oběť, jinak její potomek, příslušníci širší rodiny anebo osoby, kterých se domácí násilí přímo netýká. Je bezpředmětné zabývat se tím, jak by situaci řešil pachatel domácího násilí.

Důvodem problematičnosti pomoci u domácího násilí je ta skutečnost, že pomoc v sobě kloubí nutnost vyřešení různých otázek např. etických, rodinně právních, trestně právních, majetkoprávních, pracovně právních, občanskoprávních atd.

Rovněž je otázkou, kdo pomoc poskytuje a kdy ji poskytuje. Jiná je pomoc ze strany profesionálů (pracovníci v sociálních službách, psychologové, lékaři, zástupci neziskových organizací, policisté atd.), jiná je pomoc ze stran rodiny, rodinného přítele, sourozence. Záleží rovněž na tom, kdy je pomoc poskytována, tedy na stupni vývoje domácího násilí.

Podle **Mgr. Vitoušové**, prezidentky Bílého kruhu bezpečí, domácí násilí eskaluje, začíná ponižováním, pokračuje fází fyzického ubližování. Domácí násilí ve fázích: *„nejdříve jde o lidskou důstojnost, pak jde o zdraví a nakonec jde o život“*. Nejtěžší případy domácího násilí končívají smrtí týrané osoby.

Některé brožury Krajského ředitelství Policie JMK (**viz příloha č. 1**) komentují nebezpečnost domácího násilí slovy *„Narůstá pozvolna, ohrožená osoba obtížně pozná okamžik, kdy již vztah není bezpečný“*. Člověk ani nemusí být moc vzdělaný v oblasti lidských vztahů, aby mu nezačala vrtat hlavou myšlenka *„a kde to domácí násilí začíná?“*.

□ Apetence a averze

Když mě něco voní, chutná, líbí, uspokojuje moje potřeby a nějakým způsobem naplňuje, snažím se to získat, vlastnit. Tak nějak ve stručnosti bych popsala apetenci.

Zlaté jablko, byť by bylo červivé nebo nahnilé (což jsou synonyma pro něco ošklivého, nezdravého, něco vůči čemu mám odpor, averzi) bude pro někoho více

imponující než zralé krásné červené jablko s deklarovanou zárukou jakosti od jeho výrobce.

Podobně lze vysvětlit i některé vztahy mezi lidmi: dvě stejné osoby, stejné fyziognomie, stáří, pohlaví, podobných povahových vlastností, stejný šarm, stejný úsměv na tváři, oba bezvadní společníci. Jeden z těch dvou bude mít „bonus“, který má něco navíc, může tím být moc, lepší ekonomický status, o jednoho přítele víc než ten druhý, může mít špetku něčeho, co ten druhý nemá. O penězích se říká, že je nejlepším parfémem pro muže.

Dívka podvědomě touží a chce získat pro sebe (a pro své nenarozené dítě) vše, čím disponuje její partner, to znamená, že chce moc, chce jeho slávu, chce jeho peníze, chce být opečovávána, aby jí celý svět záviděl. To jsou obvyklé dívčí představy o spokojeném životě.

□ Každá mince má dvě strany

Moc, peníze, bohatství, zisk, sláva, úspěch – to jsou kritéria pro osoby, které tyto hodnoty potřebují k životu a staly se pro ně smyslem života. Lidé nechtějí být průměrní, prožít „normální život“, chtějí stále víc všeho, vlastnit víc věcí, mít víc peněz, mít více jídla, více pití, lepší auto, jiného a lepšího partnera, mladší a krásnější manželku. I ten sebelepší vůz jednou reziví, peníze ztratí na hodnotě, mladší partnerka zase zestárne.

Jeden nejmenovaný psycholog vyslovil myšlenku o vztahu/poměru pocitu, že zažívám dobrý život, vede se mi dobře, mám dobrý způsob života a k výši finančních příjmů. Podle tohoto psychologa kupodivu ke štěstí člověka stačí jen tolik peněz, aby z nich dokázal „normálně žít“, tzn. měl peníze na úhradu bydlení, nákup potravin, úhradu obvyklých služeb co každý jedinec potřebuje k životu a nějaké to kapesné na přilepšenou.

Lidé nejsou neskromní, nejsou tolerantní, jsou požívační. Zde lze vidět příčiny partnerského týrání. Na jedné straně partner, který něco pořád chce, na druhé straně partner, který stále něco dává.

□ Život ve vztahu vyžaduje ustavičný kompromis

Autor Plzák o partnerském – manželském soužití hovoří jako o „neustálém vyrovnávání nerovnováhy“. Život v páru nebo v manželství vyžaduje trpělivost a neustálou pozornost udržet správnou míru toho vyrovnávání (to co očekávám od partnera a co já sám mohu partnerovi nabídnout). Nebezpečí spatřuje jak v přemíře dominance ve vztahu, tak v přemíře submisivity.

Například problém může nastat, když jedna strana stále něco vyžaduje a ta druhá strana pasivně odevzdává produkt požadovaného (ať je to v otázce sexu, peněz, poskytnutých služeb, péče, pozornosti, lásky, vyžadování tolerance, odpuštění atd.). Oba dva partneři ve vztahu by si měli být vědomi své síly a neměli by ji použít s cílem ty misky vah manželského souladu stahovat na svou stranu. Stejně tak je nebezpečné, kdy si jedinec ve vztahu neuvědomuje, že pomyslné misky vah svého partnera přetíží svými požadavky.⁷²

Tolerance, porozumění a pochopení ve vztahu je o tom, že se s partnerem dělím rovným dílem a to pokud možno o vše. Vnímám jako pokrytecké, když jeden z partnerů (třeba žena) za druhého partnera dělá vše, aniž by (na oplátku) od svého partnera viděla zájem pomoci jí jinde. To u druhého partnera může vyvolat pocit, že to je tak správné ale není! Přeci ten druhý partner, když vidí, že žena žehlí, měl by k rodinnému štěstí, pohodě a hospodaření přispět podobně (např. řeknu si „manželka žehlí, pomohu jí, ukážu dobrou vůli a vynesu koš, přece tady nebudu sedět na balkoně a opalovat se, když manželka žehlí). Anebo když nemůžu, jsem nemocen a partner mě opečovává, stejně až partner bude nemocen, tak i já mu vyjdu vstříc a budu jej opečovávat. Jsou to otázky vzájemného vycházení si vstříc. To ale nemá nic společného s tím, že by měl jeden druhému partnerovi plnit, co mu na očích vidí apod.

□ Předcházení konfliktů v partnerském vztahu

Výrazem zdravého partnerského vztahu je mimo jiné přijetí faktu, že posláním partnera není naplňovat naše představy ani nutně vycházet vstříc našim očekáváním. Naopak, přijmout jeho jedinečnost a těšit se z jeho důvěrné společnosti přináší mnohem hlubší uspokojení. Budeme-li spoléhat na telepatické schopnosti, mohli bychom o svou „drahou polovičku“ nečekaně přijít.

⁷² Plzák, M. - První pomoc při nehodách manželských. Praha: Mladá fronta, 1967, str. 23-30

Jak se vyhnout nerealistickým očekáváním:

- Dopřejme si čas, abychom si uvědomili, co v dané situaci čekáme – a pak otevřeně přijmeme, co přijde. Je lepší vědět, s čím počítám, a zároveň být otevřený všem možnostem.
- Říkejme svému partnerovi jednoznačně, co potřebujeme a co od něj chceme – a počítejme s tím, že to od něj nemusíme dostat, a nepodezírejme ho hned z nedostatku lásky.
- „Chybíš mi“. Vyslovme to, nečekejme napjatě, kdy to partnerovi konečně dojde. Není povinen číst naše myšlenky, stejně jako my nemusíme číst ty jeho.
- Je zdravé zažívat zklamání – přivádí nás ze vzdušných zámků iluzí na pevnou zem reality. Je lepší se zklamat a poopravit svá očekávání, než čekat nemožné.

Pokud máme na druhého příliš velké nároky, uděláme nejlépe, když si ujasníme, zda jsme schopni (alespoň v představách) žít sami se sebou, nezávisle na něm. Tam může být zdroj naší změny.⁷³

□ Symptomy domácího násilí

Ať chceme nebo nechceme, každý, kdo vstupuje do nějakého vztahu nebo manželství, si do tohoto vztahu bere zárodky budoucích konfliktů. Ty spočívají kupříkladu ve vzorcích chování, které si dotyčný převzal od své primární rodiny. Nebo jsou uloženy v našich zkušenostech a jsou promítány naší myslí do našich představ o budoucím partneru, o společném soužití, o tom, jak to soužití bude vypadat v budoucnu, až se vztah posune trochu dál („až budeme mít děti, zařídíme byt, budeme mít vlastní bydlení, dostudujeme, až děti dospějí“). Naše představy by měly být alespoň v hrubých obrysech podobné s představami našeho protějšku, aby naše názory při vzájemné konfrontaci si byly co nejblíže a třecích ploch bylo co nejméně.

Právě v tom počátečním „ořukávání“ lze ledasco vyčíst: „ne Drahuško, to by ti určitě neudělalo dobře, to by sis kupovat neměla, vždyť máš hadříků doma plnou skříň“. Lidé se scházejí a rozcházejí, vyměňují si zkušenosti, dochází k sexu, zjišťují, že takto

⁷³ Mohaupt, Z. - Partnerská abeceda. Psychologie Dnes, 2009, str. 16-17

„ne“, že vztah nefunguje z rozličných důvodů a že pro obě strany bude skutečně lepší, když v něm pokračovat nebudou.

Každý jedinec je schopen si poradit se začínajícími konflikty v počátcích vztahu (ne zcela přehnaně by se dalo hovořit o počátečních příznacích budoucího domácího násilí). Je to takový nepříjemný pocit - intuice, že ve vztahu jsem „*až druhý*“, že vztah „*kulhá na jednu nohu*“. Pomohou dostupné informace z internetu nebo ze zapůjčené odborné literatury v knihovně. Pomoc institucí, státu nebo odborníků by potom nebyla ani potřeba.

□ Situace oběti domácího násilí když jde o zdraví a o život

V takových případech je lepší pomoc odborníka, vyžádat si kvalifikované informace, kontaktovat právníka. Kdo týráni ze strany partnera nezažil, těžko uvěří, čeho se může člověk na svém blízkém dopouštět.

Pokud je týráni dlouhodobé, může se vyskytnout tzv. **Stockholmský syndrom** nebo syndrom týrané osoby. Dalšími následky mohou být následky na dětech. Odborníci hovoří o tom, že pokud dítě je přítomno týráni matky, jako by bylo samo týráno a je vlastně nepřímou obětí.

Domácí násilí nevzniká v určitou hodinu, určitého dne, že by si postižená osoba řekla „tak a teď o půl šesté se začalo moje domácí násilí“, to ne. Postižená osoba je schopna zaznamenávat změny v chování týrajícího partnera, ale postupně, neznatelně. Pachatel obět' šetří a z počátku má snahu se za ubližování, ať slovní povahy nebo uštědřování drobných políčků, postižené osobě omlouvat. Střídají se dlouhá období milování a odpouštění a občas „nějaký ten liskanec“. Obět' obtížně zpracovává skutečnost, kdy na něj útočí jemu nejbližší a nejmilenější osoba a o to horší je její situace, neboť nepřátelství (agresivita, útočnost) ze strany partnera není vyhlášeno (deklarováno). V pozdějších fázích se již postižené osobě neomlouvá.

Domácí násilí graduje: nejdříve jde o lidskou důstojnost, pak o zdraví a nakonec o život. Období milování a neutrality se zkracuje, resp. prodlužuje se období nepřátelství. Zvyšuje se intenzita útoků, které bývají rafinovanější, například s ohledem k dorůstajícím dětem, které již vnímají, že není něco v pořádku a občas se postižené osoby zastanou. Někteří pachatelé se proto po nějaké době specializují na určitý druh

napadání, opouštějí fyzické formy zanechávající stopy nebo útoky přenesou na chráněná místa obětí. Zdokonaluje se **psychické násilí**, oběť je pod tlakem násilné osoby, je jí různě vyhrožováno – smrtí, bitím, znemožněním u rodiny, v zaměstnání, odebráním dětí. Pachatelé používají všech možných nadávek. Vše se děje s vědomým úmyslem ublížit, ponížit, opanovat, manipulovat, ovládat postiženou osobu tak, aby dělala vše, co chce tyran.

Jedinec postižený domácím násilím (ať jde o muže nebo o ženu) je ve své situaci zmatený tím více, čím déle týrání přetrvává. Oběť není s to situaci pochopit a doslova žije ze dne na den. Pokud tyran ubližování „nepřežene“ a oběť je vysvobozena teprve po své smrti (nebo smrti svého tyrana, změnou jeho zdravotního stavu, apod.), po mnoha letech týrání, někdy desetiletích, může být oběť na pachateli tak závislá, že už od něj ani nechce odejít v okamžiku, kdy týrání vyjde najevo.

Jediné a správné řešení domácího násilí je přerušování styku s pachatelem a odstěhování se od něj. Jiné 100% účinné řešení domácího násilí zatím neexistuje.

Pomoc poskytovaná týrané osobě zvenčí

V současné době je v České republice poměrně zavedená ochrana obětem domácího násilí, kterou poskytují a zaštiťují zejména *ministerstvo vnitra, ministerstvo spravedlnosti, ministerstvo práce a sociálních věcí, ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, ministerstvo zdravotnictví*.

Na ochraně před domácím násilím a pomoci u domácího násilí se vedle státních organizací podílí řada *nestátních a neziskových organizací*. Jejich výčet by byl dlouhý, namátkou uvedme např.

Bílý kruh bezpečí - občanské sdružení, poskytuje pomoc obětem trestných činů, právní poradny, zajišťují provoz linky DONA pro oběti domácího násilí atd.

Persefona - občanské sdružení, poskytuje obětem domácího násilí osobní, internetové a telefonické konzultace, krizovou intervenci, psychologické poradenství, azylové ubytování, doprovod na jednání na úřadech, psychoterapii atd.⁷⁴

⁷⁴ <http://www.persefona.cz/sluzby.php>

ROSA - občanské sdružení, poskytuje poradenství, provozuje SOS krizovou linku, azylové ubytování, obstarává prevenci domácího násilí.⁷⁵

Spondea - obecně prospěšná společnost, obětem domácího násilí poskytuje nepřetržitou pomoc, k dispozici má krizová lůžka včetně ubytování s dětmi, telefonickou pomoc.⁷⁶

V rámci boje proti domácímu násilí byla v každém kraji České republiky zřízena **Intervenční centra**, poskytující kvalifikovanou pomoc v případě použití *institutu vykázání* vůči násilné osobě. Například v městě Brně je Intervenční centrum v provozu pod záštitou o.p.s. **Spondea**.

3.4. Závěr kapitoly

Jakékoliv násilí páchané na druhé osobě v rodině a manželství působí devastačně. Osoby, kterých se to týká, trpí jak po stránce fyzické, tak i psychické. Konflikty v rodině se podepisují na jejich zdravotním stavu, ovlivňují i jejich chování. Celý život rodiny je poznamenán.

Co se týká vytváření partnerských vztahů a utváření vlastní rodiny, mělo by být samozřejmostí seznámení se s technickými věcmi, jako je uzavření sňatku, ale i s případným ukončením nevydařeného poměru. Zkrátka, aby byli partneři schopni nejen se s někým dát dohromady, ale aby byli schopni se také od toho druhého (násilného) odpoutat, vzdát se něj, ukončit vztah a opustit ho „když to k ničemu nevede“.

Za zmínku stojí i jednostranné vztahy (třeba na pracovišti), které mohou být (za jistých okolností) rovněž nebezpečné pro objekty zájmu: ty nenaplněné mohou totiž způsobovat frustraci u takto postižených osob, pokud objekt jejich zájmu city neopětuje. Někteří zhrzení milenci mohou svou negativní energii přeměnit v obtěžování vedoucí až k nenávisti. Příkladem může být tzv. slídění, zakomponované do novely trestního zákona jako trestný čin. To je ale zase další kapitola možných trápení obětí (většinou žen).

⁷⁵ <http://www.rosa-os.cz/>

⁷⁶ <http://www.spondea.cz>

4. Praktická část- návrh řešení problému

Mladí lidé, kteří ukončili základní proces vzdělávání a výchovy vstupují do života s určitou výbavou vědomostí, dovedností, kladných i záporných návyků. Jejich představy o jejich profesní budoucnosti a představy o jejich budoucí rodině jsou ale poopravovány. Mladíci pochopili, že se z nich nikdy nestanou kosmonauti a dívky opouští představy o princích na bílém koni. V období puberty dochází u dospívajících k prvním sexuálním sblížením obou pohlaví. Vznikají přátelství, která někdy přetrvávají celý život. Vytvářejí se první milostné vztahy a jedinci získávají první sexuální zkušenosti jakožto základ budoucích pevných manželství.

Vztah je okolnost, že někdo, něco je v nějaké souvislosti, spojitosti s někým, něčím jiným; poměr, souvislost, spojitost, relace.⁷⁷

„Naděje na rozvoj mileneckého vztahu s druhým jedincem je podmíněna týmiž faktory, které jsou důležité při rozvoji přátelství. Například blízkost zvyšuje pravděpodobnost začátku mileneckého vztahu. Na vzájemnou přitažlivost mají stejný vliv či podíl tělesná přitažlivost druhého a podobnost postojů, nejen postoje samotné.

Tělesná přitažlivost působí na mileneckou přitažlivost prostřednictvím vlivu *pozitivního stereotypu*: Je-li někdo krásný, automaticky si k němu přiřazujeme další pozitivní vlastnosti. Atraktivní jedinci sice bývají vnímáni jako méně skromní, ovšem bývá jim prisuzována vyšší sexuální náruživost a rozvinutější sociální dovednosti než nepřitažlivým jedincům. Rovněž bývají vnímáni jako společenštější (ve smyslu extrovertnější a přátelštější), dominantnější (více se umějí prosadit) a duševně zdravější (a také šťastnější a citově vyrovnanější).“⁷⁸

Ve společnosti dochází k prvním kontaktům mezi partnery opačného pohlaví. Zde se nejnadhěji navazují známosti. Na základě prvního dojmu se chlapec a dívka, muž a žena sblíží. Proto se většinou snaží různými prostředky upoutat pozornost (vnějším zjevem, chováním). Každému se líbí někdo jiný, nemají všichni stejný vkus, a tak může docházet ve společnosti k výběru partnerů. S vybraným objektem se snažíme navázat kontakt. Pokud se to podaří a získáme zájem protějšku, dochází většinou k prvním soukromým schůzkám. Při navazování partnerských vztahů jde muži zpravidla

⁷⁷ Havránek, B. - Slovník spisovného jazyka českého. Praha: Academia, 1989, str. 434

⁷⁸ Hewstone, M., Stroebe, W. - Sociální psychologie. Praha: Portál, 2006, str. 438

o eroticko-sexuální stránku a především na ženě záleží, kdy dosáhne svého cíle a za jakých okolností. Proto zejména v mládí, než si člověk vybere partnera, který mu vyhovuje, dochází často ke střídání partnerů. Je pravděpodobné, že nebude náš první partner ten celoživotní a že asi dojde k zániku první lásky a ke vzniku vztahu nebo vztahů dalších. Pohlavní styk lze chápat jako vyvrcholení vztahu mezi mužem a ženou.⁷⁹

Jedním z nejdůležitějších předpokladů šťastného manželství je dobrý výběr partnera. Proto se doporučuje mladým lidem, aby se před uzavřením sňatku déle poznávali a do manželství nespěchali. S některými osobnostními rysy se totiž těžko co dá dělat a láskou se člověk nadlouho nezmění. Těžké je manželství s alkoholikem či narkomanem, chorobným žárlivcem nebo člověkem s asociálním chováním (např. příživníkem, podvodníkem apod.) Takový svazek nemá naději na šťastný průběh a dlouhé trvání a už vůbec nezajišťuje klidný chod domácnosti.

Známe-li povahové rysy svého partnera, měli bychom si alespoň některých vážit, znát jejich hodnotu pro sebe. S těmi jeho horšími stránkami se musíme umět vyrovnat a tolerovat je. Také bychom měli vědět, které naše vlastnosti mu vadí, a snažit se ovládat a potlačovat je. Nezapomeňme, že vedle upřímnosti a oddanosti upevňuje manželství i vzájemná úcta. Partner by si nás měl pro něco vážit a zase naopak my bychom si měli pro něco vážit jej.

Co tedy patří k hlavním oporám fungujícího manželství?⁸⁰

- hluboký citový vztah mezi manželi, schopnost pochopit partnera,
- vzájemná tolerance a ochota řešit smírně rozpory, přiznat si svou chybu,
- soulad vzdělanostní a kulturní úrovně obou partnerů,
- soulad v životním stylu,
- vzájemná úcta, schopnost umět partnera ocenit, pochválit,
- soulad ve výchově dětí,
- společný podíl na vedení domácnosti,
- soulad v intimním životě.

⁷⁹ Sedláček, I. - Člověk mezi lidmi, kapitoly ze společenské výchovy. Praha: Trizonia, 1998, str. 272

⁸⁰ Sedláček, I. - Člověk mezi lidmi, kapitoly ze společenské výchovy. Praha: Trizonia, 1998, str. 101

4.1 Dotazníkové šetření

Cílem praktické části bylo zjistit, jaké má naše mládež představy o manželství, o životním partnerovi a povědomí o domácím násilí. Pro studenty byl připraven soubor 16 otázek tematicky zaměřených na předmanželské představy o budoucím vztahu a životním partneru, a k informovanosti o domácím násilí. Nevyplněný dotazník je součástí přílohy (**viz příloha č. 2**).

Otázky dotazníku

1. Označte jednu z naznačených možností podmínek, jejichž splnění je pro vás nezbytné předtím, než vstoupíte do manželství?
2. Jakou formu soužití muže a ženy upřednostňujete?
3. Nečinilo by vám problém vstoupit do manželství/soužití s osobou jiného náboženství, národnosti, jiného státního občanství, jiné barvy pleti, jiného etnika?
4. Vyhověl/a byste svému partneru, pokud by vstup do manželství nějak podmiňoval?
5. Co je podle vás důležité pro harmonii ve vztahu (vedle lásky, společných životních cílů, představ, názorové shody, společných zájmů) stručně rozved'te:
6. V čem spatřujete hlavní konflikty v manželství?
7. Co je podle vás hlavní příčinou vysoké rozvodovosti:
8. Zamýšlíte budovat svou rodinu po vzoru svých rodičů?
9. Uved'te příklad toho, co se vám líbí a nelíbí na manželství vašich rodičů?
10. Jak si představujete vaše ideální budoucí manželství?
11. Jaký je váš názor na ukončení manželství rozvodem?
12. Pokud by ze strany partnera došlo ke změně chování nebo se vyskytly nepředvídané okolnosti, manželství byste se snažil/a zachovat pod nějakou podmínkou – dal/a byste partneru ještě šanci?
13. Co je podle vás rizikovým faktorem pro budoucí vztah nebo manželství?
14. Jaké máte znalosti a názor na domácím násilí?
15. Setkal/a jste se s domácím násilím?
16. Pokud bych byl/a vystaven/a domácímu násilí nebo bych měl/a pomoci osobě ohrožené domácím násilím, rozhodl/a bych se pro.

Dotazníkové šetření bylo uskutečněno mezi středoškolskými studenty z Brna. Byli osloveni studenti ve věku 18 - 23 let. Všichni studenti byli svobodní a bezdětní, 13 studentů studuje a současně si pravidelně přivydělávají. Z těchto 120 studentů bydlí 102 studentů u rodičů, 16 studentů je v podnájmu a 2 studenti uvedli, že mají vlastní bydlení nezávislé na rodičích.

V šetření jsem zaměřila na studenty středních škol. Nerozlišovala jsem mezi muži – studenty a ženami – studentkami. Šlo mi o komplexní pohled na problematiku představ o manželství, potenciálním partnerovi a povědomí o rizikových faktorech, které mohou zapříčinit krizi vztahu, manželství, krizi rodiny a v konečném důsledku přerůst v domácí násilí. Průzkum byl anonymní. V dotaznících byla zjišťována jak měkká, tak i některá tvrdá data. Otázky byly jak otevřené tak uzavřené. Některými otázkami se zjišťovala důležitost určitého jevu - vlastnosti partnera nebo vztahu.

4.2 Vyhodnocení získaných dat

Otázka č. 1

Označte jednu z naznačených možností podmínek (A, B, C, D + podotázky a) – d)), jejíž splnění je pro vás nezbytné předtím, než vstoupíte do manželství?

A – Dosažení věku

	Počet odpovědí	Vyjádření odpovědí v %
a) Sňatek do 30. roku věku	26	22
b) Sňatek po 30. roku věku	13	11
c) Nepodmiňuje věkem	81	67
d) Jiná odpověď	0	0

B – Dosažené vzdělání

Podmínění vstupu do manželství dosaženým vzděláním

	Počet odpovědí	Vyjádření odpovědí v %
a) Vysokoškolské	62	52
b) Středoškolské	23	19
c) Nezáleží na vzdělání	35	29
d) Jiná odpověď	0	0

C – Zajištěné bydlení

	Počet odpovědí	Vyjádření odpovědí v %
a) Vlastní nebo podnájem	85	71
b) U rodičů/u rodiny	20	17
c) Nepřikládám význam	15	12
d) Jiná odpověď	0	0

D – Jiná podmínka

	Počet odpovědí	Vyjádření odpovědí v %
a) Až se vyřídím	53	44
b) Až něco dokážu v kariéře	29	24
c) Ničím dalším nepodmiňuji	38	32
d) Jiná podmínka	0	0

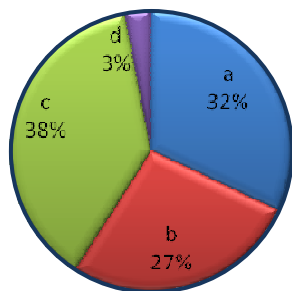
Otázka obsahovala čtyři podotázky. Dotazovaní měli odpovědět, zda vstup do manželství podmiňují splněním nějaké vlastní (dílčí) životní mety nebo splněním nějakého jiného předem stanoveného očekávání.

Z odpovědí vyplývá, že 67% dotázaných vstup do manželství nepodmiňuje dosažením určitého věku, 22% vstup do manželství plánuje ještě před dovršením 30. roku věku a 11% dotázaných sňatek plánuje po 30. roku věku.

Otázka č. 2

Jakou formu soužití muže a ženy upřednostňujete?

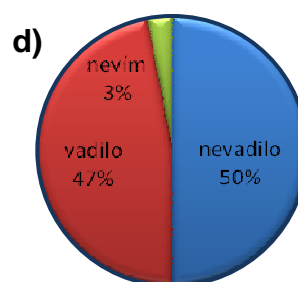
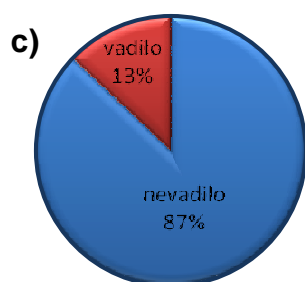
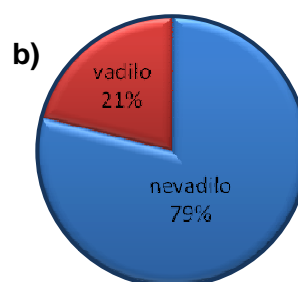
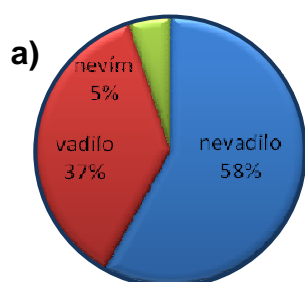
	Počet odpovědí	Vyjádření odpovědí v %
a) Manželství	39	32
b) Nesezdané soužití	32	27
c) Zatím jsem o tom nepřemýšlel/a	46	38
d) Chci žít „singl“	3	3
e) Jiný názor	0	0

Otázka č. 3

Činilo by vám problém vstoupit do manželství/soužití s osobou

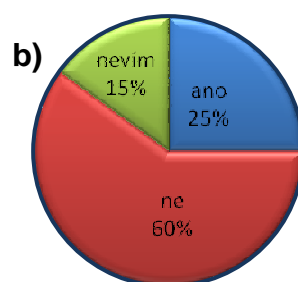
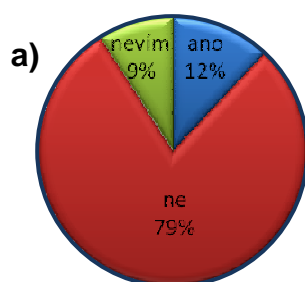
	nevadilo	spíše nevadilo	spíše vadilo	vadilo	nevím
a) jiného náboženství	47	23	20	24	6
b) jiné národnosti	72	23	6	19	0
c) jiného státního občanství	86	19	4	11	0
d) jiné barvy pleti	46	14	26	31	3
e) jiného etnika	34	15	18	32	21

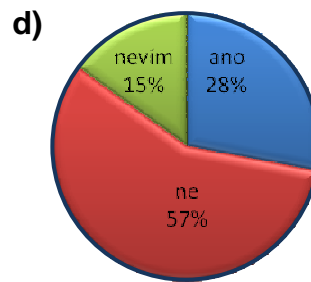
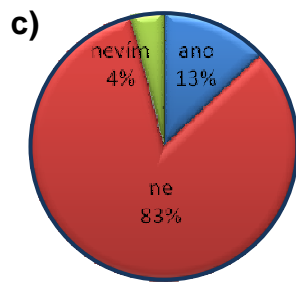

Otázka č. 4

Vyhověl/a byste svému partneru, pokud by vstup do manželství podmiňoval/a:

	nevadilo	spíše nevadilo	spíše vadilo	vadilo	nevím
a) Přestoupením na jeho/její víru	14	0	8	87	11
b) Přestěhováním do jeho/její země k jeho/jejím rodičům	3	27	37	35	18
c) Vzdáním se dosavadního způsobu života (koníčků, přátel)	4	11	32	68	5
d) Rozdělení tradičních mužských a ženských rolí v domácnosti	19	15	35	33	18

Otázka č. 5

Co je podle vás důležité pro harmonii ve vztahu (vedle lásky, společných životních cílů, představ, názorové shody, společných zájmů), prosím stručně rozved'te:

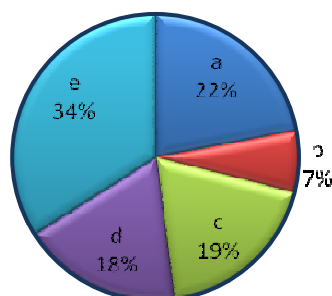
- tolerance 4x, důvěra 3x, porozumění 3x, podpora partnera 2x, schopnost naslouchat,
- schopnost řešit problémy společně 2x, čas věnovat se jeden druhému,
- láska, přátelství, schopnost odpuštění,
- spolehlivost, věrnost, souznění,
- přívětivost, spokojenost, trpělivost, smysl pro humor, inteligence partnera,
- svoboda ve vztahu, vyvarování se závislosti na partnera,
- schopnost realizace i mimo vztah – nejen v něm, kariéra,
- neupřednostňování práce a zájmů.

Otázka č. 6

V čem spatřujete hlavní konflikty v manželství. Zatrhňte podle vás tři nejzávažnější příčiny.

	Počet odpovědí	Vyjádření odpovědí v %
a) Finanční neshody	75	22
b) Dělbá práce v domácnosti	24	7
c) Trávení volného času	70	19
d) Výchova dětí	64	18
e) Neshody, hádky, alkohol, nezájem o rodinu	123	34

Další slovní odpovědi: podvádění, domácí násilí, sexuální nesoulad

Otázka č. 7

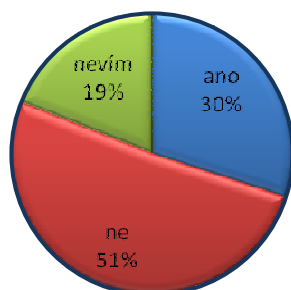
Co jsou podle vás hlavní příčiny vysoké rozvodovosti, prosím o stručnou odpověď:

- lidé se dostatečně dobře neznají, když vstupují do manželství,
- vyhledání špatného partnera, brzká svatba a následné zjištění, že si partneři nerozumí,
- nerozvážnosti vstupu do manželství 2x, berou se z blbosti, unáhlené sňatky,
- neschopnost jednotlivců, nevypěstlost, naivita lidí, že oni to vydrží, chce to vůli!
- vypršení zamilovanosti, stereotyp 2x,
- roztržky v názorech, neshody 2x, odlišní lidé,
- vstupování do manželství „z rozumu“,
- neschopnost tolerance, věc zvyku v dané zemi,
- finance, nezájem o rodinu, nevěra, hádky,
- závislosti, alkohol, domácí násilí.

Otázka č. 8

Zamýšlíte budovat svou rodinu po vzoru svých rodičů?

ano	spíše ano	spíše ne	ne	nevím
13	23	24	37	23

Otázka č. 9

Uved'te příklad toho, co se vám líbí a nelíbí na manželství vašich rodičů?

Líbí se mi:

- jejich soužití, společné řešení problémů, že spolu zůstali v těžkých časech,
- jejich stálá zamilovanost i po létech, v těžkých chvílích stojí při sobě,
- názorové shody, společné životní cíle, podobné názory, že se doplňují,
- úcta, láska, věrnost, vzájemné porozumění 3x, nehádají se,
- smysl pro humor, vtipkují spolu,
- téměř vše, vše, že to klape, zodpovědnost, vynaložení s penězi,
- že žijí nesezdaně, výchova každého rodiče zvlášť,
- nic mě nenapadá, nic, nic se mi nelíbilo, rodiče jsou rozvedení.

Nelíbí se mi:

- zbytečné hádky – velmi častá odpověď, hádky kvůli malichernostem,
- hádky, nesnášenlivost (rodiče jsou rozvedeni),
- jejich vzájemná komunikace, neshody, hádky,
- úpadek zájmu, nežívají si života, trávení volného času,
- nezájem o rodinu (rodiče rozvedeni),
- nevěry (z obou stran – rodiče rozvedeni),
- alkoholismus ze strany jednoho z rodičů (rozvedeni),
- nerovnost, finanční nerovnost, odlišná pracovní doba,
- nemáme rodinný dům,
- nic mě nenapadá, nic.

Otázka č. 10

Jak si představujete vaše ideální budoucí manželství, doplňte výstižnou odpověď

a) představuji s partnerem, který je:

- spolehlivý, tolerantní, chápavý, hodný, věrný (časté odpovědi),
- zdravý, cílevědomý, zajištěný, hmotně zabezpečený,
- chytrý, vtipný, laskavý.

b) si nepředstavuji s partnerem, který je:

- alkoholik, závislý, nevěrný (nejčastější odpovědi),
- nerozhodný, málo radikální, nudný, nepořádný,
- sobecký, agresivní,
- Mongol.

c) si nedokážu představit s:

- alkoholikem (nejčastější odpověď), drogově závislým (feták), závislým na cigaretách,
- osobou stejného pohlaví (častá odpověď), homosexuálem,
- lakomcem, cikánem, Čechem (radikální Moravanka?).

d) si nedokážu představit bez:

- lásky, dítěte/děti (nejčastější odpovědi),
- tolerance, pochopení, porozumění,
- humoru, sexu, velkého charisma,
- peněz, vlastního bytu.

e) podmiňuji:

- dítě (častá odpověď),
- věrností, láskou, porozuměním,
- stávajícím zaměstnáním.

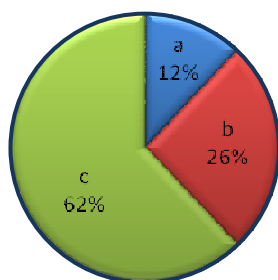
f) nepodmiňuji:

- stejnou vírou/náboženstvím (nejčastější odpověď)
- bez odpovědi
- krásou

Otázka č. 11

Jaký je váš názor na ukončení manželství rozvodem?

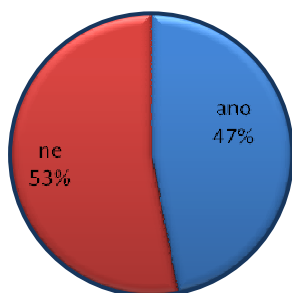
- a) pokud se jednou vdám/ožením, už bych se nerozváděl/a – 14 odpovědí
b) nedokážu si představit rozvod, ale nevylučuji jej – 32 odpovědí
c) pokud by vyvstal závažný problém, na rozvodu nevidím nic špatného – 74 odpovědí

Otázka č. 12

Pokud by ze strany partnera došlo ke změně chování nebo se vyskytly nepředvídané okolnosti (alkoholismus, hráčství, drogy, nevěra, dluhy, trestná činnost, násilné chování, nepomáhá mi, jsem pro něj překážkou v rozletu/), manželství byste se snažil/a zachovat pod nějakou podmínkou – dal/a byste partneru ještě šanci?

ano	spíše ano	spíše ne	ne	nevím
8	48	49	15	-

Otázka č. 13

Co je podle Vás rizikovým faktorem pro budoucí vztah nebo manželství (použijte hodnotící stupnice 1 – 5; 5 je hodnocení nejvíce nepříznivé, 1 nejméně nepříznivé):

	1	2	3	4	5	průměr
Sklon k nadužívání alkoholu	3	0	15	36	66	4,35
Sklon ke zneužívání drog	0	0	0	14	106	4,88
Partneru zatajená dědičná psychická porucha	0	28	57	19	16	3,19
Sklony k nevěře a podvádění	5	11	23	29	52	4,18
Nevyrovnaná nebo nezralá osobnost partnera	5	10	58	33	14	3,34
Rozdílné povahy a zájmy partnerů	14	49	41	16	0	2,49
Ekonomická nesamostatnost	4	27	45	33	11	3,16
Jiné etnikum	50	13	22	28	17	2,74
Odlíšné náboženství nebo jeden z partnerů s/bez vyznání	50	10	25	15	20	2,54
Agresivní povaha	1	9	15	39	56	4,16
Povědomí o agresi v předchozím vztahu partnera	10	13	37	46	14	3,34
Neshody v širší rodině partnera	23	44	31	17	5	2,47
Domácí násilí v rodině partnera	10	6	24	42	38	3,76

Otázka č. 14

Jaké máte znalosti a názor na domácí násilí?

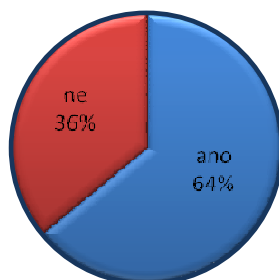
	Počet odpovědí	Vyjádření odpovědí v %
Nevím co je domácí násilí a nezajímám se o to	24	20
S domácím násilím se to přehání, už jsem o tom slyšel/a, není to zas až tak velký problém	1	1
Problematika domácího násilí mě zajímá, už jsem se na to informoval/a, informací je málo	65	54
S problematikou domácího násilí jsem dobře obeznáme/a, informací je dost	30	25

Otázka č. 15

Setkal/a jste se s domácím násilím?

Respondenti měli na výběr ze tří možností – ANO, NE, NEVÍM.

Odpovědi: ANO - 77
NE - 43
NEVÍM - 0

Otázka č. 16

Pokud bych byl/a vystaven/a domácímu násilí nebo bych měl/a pomoci osobě ohrožené domácím násilím, rozhodl/a bych se pro (zatrhněte tři možnosti)

	Počet odpovědí	Vyjádření odpovědí v %
Návštěva sociálního nebo právního oddělení - odboru na příslušném obecním - městském úřadě	15	4,2
Pedagogickou nebo psychologickou poradnu	25	6,9
Manželskou nebo předmanželskou poradnu	28	7,8
Anonymní telefonní – internetové linky pomoci	10	2,8
Návštěvu některé psychiatrické ambulance nebo ambulanci praktického lékaře	5	1,4
Pomoc u pedagoga, učitele nebo vychovatele	0	0
Pomoc rodiny (rodiče, sourozenci, širší rodina)	78	21,7
Pomoc/rada jiné osoby (kamarád, přítel, spolupracovník, jiná osoba)	25	6,9
Návštěva soudu	0	0
Návštěva státního zastupitelství	0	0
Návštěva policie (buď jen konzultace, nebo případně podání oznámení na pachatele)	89	24,7
Návštěva policie a podání oznámení	52	14,4
Zjišťování více informací k problematice (knihovna, internet, jiný zdroj informací)	22	6,1
Neobrátí/a bych se nikam, měl/a bych strach z prozrazení, zostuzení, strach z pomsty pachatele	11	3,1

4.3 Závěr kapitoly

Podle průzkumného šetření mladí svobodní lidé vstup do manželství většinou nepodmiňují věkem. Před vstupem do manželství chtějí dosáhnout vysokoškolského vzdělání, chtějí mít vlastní bydlení nebo podnájem a většina si chce splnit kariérovou metu nebo něco výjimečného zažít.

Ukázalo se, že mladí lidé zatím nejsou vyhranění, co se týká formy soužití muže a ženy. 38% dotázaných o tom doposud nepřemýšlelo, 32% dotázaných by preferovalo manželství, 27% nesezdané soužití a zanedbatelná 3% by volilo život bez partnera.

Dotázaným by nečinilo problém vstoupit do manželství s osobou jiného náboženství, jiné národnosti či jiného státního občanství. Jistý problém vnímají v manželství s osobou odlišné barvy pleti a jiného etnika.

Dotazovaní nesouhlasili, aby je partner už před vstupem do manželství vydíral a požadoval vážné změny v jejich dosavadním životě, jako je přestoupení na partnerovu víru, přestěhování k partnerovým rodičům do jeho země, vzdání se dosavadního způsobu života, rozdělení tradičních ženských a mužských rolí.

Odpovědi na (otázky 5, 6 a 7) podmínky harmonie, příčiny konfliktů manželství a důvody vysoké rozvodovosti připomínaly odpovědi vědomostního testu a troufám si tvrdit, že dotazovaní odpovídali správně.

Zajímavé byly otázky (8 a 9) týkající se manželství rodičů jako vzoru budoucího manželství dotazovaných. Jen pro 30% dotázaných je manželství jejich rodičů pro ně vzorem, zatímco 51% dotázaných nechce své budoucí manželství budovat podle svých rodičů.

Pokud jde o kladné a záporné stránky manželství rodičů (úzce souvisí s otázkami 5, 6 a 7 ale i s otázkami 10, 12 a 13), podle mého názoru, se v nich zrcadlí to, co potomci u svých rodičů skutečně obdivují a na druhou stranu zejména to, co jim vadí. Je tedy předpoklad, že ve svých budoucích manželstvích s takovými vzory nepočítají.

Nepřekvapily otevřené odpovědi na požadované nebo nepřijatelné vlastnosti partnera (jsou uváděny ty, které dosáhly četnosti v odpovědích ve dvou a více případech):

- očekávané vlastnosti partnera, jsou představovány charakterovými vlastnosti - *tolerantní, spolehlivý, hodný, chápavý, věrný,*
- nežádoucí vlastnosti partnera – *nevěrný, závislý, alkoholik,*
- neuvažovaným partnerem je podle dotázaných *jedinec stejného pohlaví a alkoholik* (nejčastější odpověď), dále *cikán, Čech* (radikální Moravanka?), *závislý (na cigaretách, drogově závislý), homosexuál.* Některé odpovědi připomínaly odpovědi osob postrádající nízké vědomosti a neznalosti multikultury, s nacionalistickým a rasovým podtextem,
- důraz byl kladen na vyšší hodnoty – *láska, pořízení dítěte – dětí.*

Otázka rozvodu manželství je podle dotázaných zřejmě účinný nástroj řešení rozvratu manželství a pro jeho použití se vyslovilo 62% dotázaných, 26% rozvod nevylučuje a 12% se rozvádět nikdy nemíní. Pokud by manželství bylo v krizi z důvodu závažného porušení zákona o rodině u jednoho z partnerů, pro zachování manželství „pod podmínkou“ se vyslovilo 47% dotázaných, 53% by na zachování manželství netrvalo.

V otázce č. 13 byla dotazovaným položena přímá otázka k rizikovým faktorům pro budoucí vztah nebo manželství. Součtem přiřazených hodnocení jednotlivých faktorů a jejich vydělením počtem dotázaných byl dosažen aritmetický průměr, který tak vyjadřuje průměrnou známku, v tomto případě stupeň závažnosti. Poměrným srovnáním dosažených průměrů bylo zjištěno, že největší problém dotázaní shledávají ve sklonu ke zneužívání *drog*, na druhém místě skončil *sklon k nadužívání alkoholu* a na třetím místě skončil faktor označený jako *sklony k nevěře a podvádění obecně.* Nejmíň problematickými faktory vnímají dotazovaní *náboženský nesoulad, rozdílnost povah a zájmu a neshody v širší rodině.*

Poslední tři otázky (14, 15 a 16) se týkaly osobních zkušeností s domácím násilím dotázaných. 20% dotázaných nevědělo co je domácí násilí a nezajímá se o něj. 76% dotázaných problematika domácího násilí zajímá a jsou informováni. Několik dotázaných odpovědělo volnou formou, že jsou informováni o domácím násilí. Jeden respondent konstatoval, že je informací málo, další odpověděl, že po informacích tohoto druhu nepátrá a poslední prohlásil, že domácímu násilí se dá lehce zabránit.

Na přímou otázku zda se setkali s domácím násilím, odpovědělo kladně 64% dotázaných a 36% dotázaných odpovědělo záporně.

V otázce 16 měli dotazovaní odpovědět, jak by si poradili, pokud by byli sami vystaveni domácímu násilí nebo by měli poskytnout někomu radu, jak by se měl zachovat. Suverénně zvítězil názor řešit domácí násilí návštěvou policie a to buď jako konzultace (rada co dál) nebo zvážení podání oznámení na pachatele. Vyrovnané preference měla řešení spočívající v žádosti o pomoc v manželské nebo předmanželské poradně, pedagogické nebo psychologické poradně nebo pomoc kamaráda.

☐ K dotazníkovému šetření mohu závěrem konstatovat následující:

Předmanželské představy mládeže:

- mládež má před vstupem do manželství realistická očekávání od manželství, požadavky na partnera, jeho kvality a vlastnosti, ale vstup do manželství (založení vlastní rodiny, narození dítěte) oddaluje na pozdější dobu.

Povědomí o domácím násilí:

- mládež je překvapivě dobře informována o domácím násilí,
- jsou jí známy faktory, které mohou být potenciálními hrozbami vzniku domácího násilí.

☐ Návrh řešení

Ovlivňovat chování lidí, aby se chovali slušně, neagresivně, tolerantně, nejde nařídít ani přikázat nějakým zákonem. Řešení konfliktů v partnerských vztazích a předcházení vzniku domácího násilí nelze vidět ani v nějakém nařízení státu, aby ke vzniku soužití docházelo jen mezi určitými „nerizikovými“ páry. Slušnému chování a toleranci navenek i v soukromí se člověk musí učit. Jedinec by měl být proto nenásilnou formou veden k tomu, aby dokázal sám v sobě nalézt sílu a choval se tolerantně a nenásilně ke svému okolí a k životnímu partnerovi.

- Bylo by dobré zařazení témat vztahů (přátelství, milencství, rodičovství, partnerství kladných i záporných věcí s tím související) do učebních osnov; otázky vzniku a zániku vztahů mezi mužem a ženou, vzájemné komunikace a tolerance, by měly být

předmětem zájmu dětí už na prvním stupni základních škol. Důraz bych kladla na umění komunikace mezi chlapcem a dívkou, mužem a ženou.

- Problémem je rovněž rozvolněná morálka ve společnosti. Netýká se to jen České republiky, ale vlastně celé Západní civilizace. Měla by být posílena autorita učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků jako celku. Kvůli neúctě společnosti k této profesi mají tito pracovníci ztíženou roli při předávání životních zkušeností a hodnot svým svěřencům.

- Posledním opatřením, které by možná pomohlo, se dotýká hromadných sdělovacích prostředků, jako jsou televize, rozhlas, tisk, internet. Říká se, že všeho moc škodí a toto přísloví věrně zachycuje náladu v naší společnosti. Opět se zmíním o rozvolněné morálce a znevažování lidských hodnot a vlastně všeho, co z nás dělá lidi, jakožto inteligentní bytosti. I ve svobodném světě by lidé měli mít určité hranice a to ve všem, i v morálce. Určitá míra regulace v případě agresivních reklam a tvorby pořadů s násilnou tematikou by byla na místě.

Závěr

Lidská společnost je složena z jedinců ženského a mužského pohlaví. Ženy a muži se přitahují, vznikají mezi nimi vztahy, zakládají manželství, mají spolu děti a vytvářejí rodiny. Soužití muže a ženy se osvědčilo jako výhodné pro obě strany. Představy o výhodnosti manželství a založení vlastní rodiny, muž i žena, později jako rodiče, předávají svým dětem. Ať se to někomu nezdá nebo nelíbí, v dětech je smysl života muže a především ženy.

Představy o své budoucnosti, včetně předmanželských představ, si lidé vytvářejí a upřesňují v průběhu celé své existence. Okamžikem narození jsou jedinci vštěpováni a upevňovány role, které v životě bude zastávat. Samozřejmě, že jinou roli má jedinec mužského pohlaví a jinou roli jedinec ženského pohlaví. Osobnost jedince a jeho předmanželské představy jsou formovány vším, co jedince v průběhu jeho výchovy a fyzického růstu obklopuje, ať už jsou to v první řadě jeho rodiče, sourozenci, širší rodina nebo vrstevníci. Především harmonická a nekonfliktní rodina, kde vyrůstají a dospívají děti, je pro společnost přínosem. Každá společnost by se měla postarat, aby soužití muže a ženy bylo prosto domácího násilí.

V praktické části diplomové práce bylo dotazníkovým šetřením potvrzeno, že studenti středních škol jsou dostatečně informováni o problematice domácího násilí a jejich představy o manželství a partneru jsou realizovatelné. Bylo zjištěno, že jsou vyhranění ve svých názorech (na některá v novinách, televizi a rádiu často omílaná témata) jak má vztah vypadat, jaký je vhodný/rizikový partner, příčiny konfliktů, jsou přísní v požadavcích na partnera a odmítají netolerantní názory. Při řešení dotazníkového šetření uváděli (skoro by se dalo říct, chrlili) „správné odpovědi“ např. k podmínkám fungování vztahu nebo k okolnostem vztah devastující, a dobře rozpoznali vlastnosti, které by měl mít ideální partner nebo partner rizikový.

Ověřit, zda dotazovaní budou úspěšní v budoucích partnerských vztazích, by vyžadovalo provedení dalších dotazníkových šetření, například s určitým časovým odstupem, třeba i po několika letech nebo desetiletích. Následné šetření by mohlo potvrdit či vyvrátit i souvislost mezi „špatným“ výběrem partnera a vznikem domácího násilí (což žádnému z dotazovaných jistě nikdo nepřeje a ani nepředvídá).

Žijeme v zajímavé době. Všechno je v pohybu, vše se zrychluje. Hesly současnosti jsou mládí, úspěch, kariéra, krása. Člověk chce být rychlejší, bohatší, chytřejší. Chce vše stihnout, všeho dosáhnout, splnit si své životní sny, touhy, tajná přání nebo se o ně alespoň pokusit. Ale neuvědomuje si, že by měl svůj život prožít smysluplně, kvalitně a ne ve spěchu, shonu a pospícháním za mamonem. S neúspěchem a osobním selháním se nepočítá, ať už je to v oblasti kariéry nebo v manželském soužití.

Klíčem nebo lépe předpokladem k úspěšnému a šťastnému manželství zůstává správná a uvážená volba partnera, vzájemná náklonnost, citová a tělesná přitažlivost, láska, tolerance a sdílení vzájemných hodnot atd.

S volbou životního partnera by mladí lidé neměli pospíchat, na druhou stranu ani otálet. Ale ani otálení se založením vlastní rodiny na přelomu druhého a třetího desetiletí věku života jedince není moc správné a pro společnost je spíše ztrátou.

Člověk není nesmrtelný a všechno zde na Zemi trvá pouze dočasně. I lidský život jednou končí. Právě proto má každý jedinec – ať je to žena či muž, závazek vůči svým předkům. Ten zní: *„Dobře žij, měj potomky a předej jim to dobré ze sebe, abys ve svých dětech dospěl svému naplnění. Aby měl tvůj život smysl.“*

Resumé

Diplomová práce se zabývá utvářením předmanželských představ mladých lidí – studentů a reálností jejich očekávání s ohledem k realitě obětí domácího násilí v partnerských vztazích.

Kapitola první popisuje rodinu a manželství. Zabývá se vývojem, historií, a funkcemi těchto institucí a podílem rodiny na formování jedince.

Druhá kapitola se věnuje předmanželským představám ženy a muže tak, jak se vyvíjejí v průběhu jejich dětství a dospívání. Vysvětluje, co ovlivňuje vývoj předmanželských představ muže a ženy, a je zde učiněn pokus o rozbor příčin manželských a rodinných krizí.

Třetí kapitola je zaměřena na domácí násilí, které probíhá v partnerských vztazích. Vysvětluje se zde význam dvousloví domácí násilí, zabývá se formami domácího násilí, situací oběti a osobou pachatele. Je zde uvedena kasuistika typického příkladu domácího násilí a obsahuje zamyšlení nad možnými způsoby pomoci u domácího násilí.

Čtvrtá kapitola obsahuje výsledky uskutečněného dotazníkového šetření zaměřeného na předmanželské představy mládeže - studentů středních škol s akcentem na prevenci a předcházení domácího násilí s komentářem, uvedeným v závěru kapitoly.

Anotace

Diplomová práce je zaměřena na utváření předmanželských představ mladých lidí. Akcentuje konflikty v dlouhodobých soužitích ženy a muže, které mnohdy končí domácím násilím. V teoretické části jsou řešeny otázky vzniku a funkce rodiny, formování předmanželských představ jedinců, sbližování obou pohlaví a jejich směřování k dlouhodobému soužití v manželství. Popisuje domácí násilí v partnerských vztazích a zabývá se prevencí a pomocí.

Praktická část je věnována dotazníkovému šetření, uskutečněnému mezi mládeží se zaměřením na předmanželské představy o partnerovi, manželství a míru povědomí o domácím násilí.

Klíčová slova

Představa, manželství, domácí násilí, vztah, rodina, muž, žena, partner.

Annotation

The thesis is focused on forming premarital images of young people. Stress conflicts in long-term coexistence between man and woman, which can in many cases result in domestic violence. The theoretical part deals with questions of origin and function of a family, shaping premarital images of individual, convergence between both sexes and their fading to live in a long-term coexistence in marriage. Describe the domestic violence in relationships and deals with the prevention and assistance.

The practical part introduces a questionnaire research between young people, is concentrate on premarital images about partner, marriage and measure of knowledge about domestic violence.

Key words

Image, marriage, domestic violence, relationship, family, man, woman, partner.

Seznam literatury

CONWAYOVÁ, H. L. *Domácí násilí*. Praha: Albatros, 2007, 160 s. ISBN 978-80-00-01550-7.

FIALOVÁ, L. a kol. *Předmanželské představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 164 s. ISBN 80-85850-87-7.

GJURIČOVÁ, Š. a kol. *Podoby násilí v rodině*. Praha: Vyšehrad, 2000, 104 s. ISBN 80-7021-416-3.

HAVRÁNEK, B. a kol. *Slovník spisovného jazyka českého V*. Praha: Academia, 1989, 672 s.

HEWSTONE, M. STROEBE, W. *Sociální psychologie*. Praha: Portál, 2006, 449 s. ISBN 80-7367-092-5.

HORNEYOVÁ, K. *Ženská psychologie*. Praha: Triton, 2004, 253 s. ISBN 80-7254-501-9.

HORSKÝ, J. a kol. *Rodina našich předků*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997, 143 s. ISBN 80-7106-195-6.

CHODĚRA, O. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha: Grada, 2002, 108 s. ISBN 80-247-0217-7.

KARSTEN, H. *Ženy – muži: genderové role, jejich původ a vývoj*. Praha: Portál, 2006, 184s. ISBN 80-7367-145-X.

KOCOURKOVÁ, J. RABUŠI, L. *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?* Praha: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, 2006, 158 s. ISBN 80-86561-93-3.

KOHOUTEK, R. *Základy užité psychologie*. Brno: Akademické nakladatelství Cerm, 2002, 545 s. ISBN 80-214-2203-3.

KOUKOLÍK, F. DRTILOVÁ, J. *Vzpouza deprivantů, nestvůry, nástroje, obrana, nové zpracované vydání*. Praha: Galén, 2006, 327 s. ISBN 80-7262-410-5.

KOUKOLÍK, F. *Mozek a jeho duše*. Praha: Makropulos, 1997, 271 s. ISBN 80-86003-08-6.

KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008, 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.

KURIC, J. *Ontogenetická psychologie*. Brno: Akademické nakladatelství Cerm, 2001, 182 s. ISBN 80-214-1844-3.

MACH, J. ŠMOLKA, P. *Když vás trápí někdo blízký*. Praha: Portál, 1999, 176 s. ISBN 80-7178-337-4.

MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B. a kol. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, 160 s. ISBN 978-80-86131-76-4.

MATĚJČEK, Z. DYTRYCH, Z. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada, 2002, 128 s. ISBN 80-247-0332-7.

MÜHLPACHR, P. *Sociopatologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 194 s. ISBN 978-80-210-4550-7.

NAKONEČNÝ, M. *Úvod do psychologie*. Praha: Academia, 2003, 508 s. ISBN 80-200-0993-0.

NOVÁK, T. *Jak předejít krizi v manželství*. Praha: Grada, 2004, 120 s. ISBN 80-247-0935-X.

OTIS-COUR, L. *Rozkoš a láska: Dějiny partnerských vztahů ve středověku*. Praha: Vyšehrad, 2002, 184 s. ISBN 80-7021-542-9.

PESCH, O. H. *Základní otázky katolické víry*. Praha: Vyšehrad, 1997, 176 s. ISBN 80-7021-206-3.

PLZÁK, M. *První pomoc při nehodách manželských*. Praha: Mladá fronta, 1967, 136 s.

ŘÍMAN, J. a kol. *Malá Československá encyklopedie, IV. Svazek M-Pol*. Praha: Academia, 1986, 992 s.

SEDLÁČEK, I., a kol. *Člověk mezi lidmi aneb kapitoly ze společenské výchovy*. Praha: Trizonia, 1998, 415 s. ISBN 80-85573-54-7.

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákon: Komentář. II. Díl (§91 až § 301)*. Praha: C.H.Beck, 2004, 1720 s. ISBN 80-7179-896-7.

TOMAN, J. *Jak zdokonalovat sám sebe*. Praha: Svoboda, 1980, 320 s.

Zákony a vyhlášky

Zákon č. 135/2006 Sb., *ochrana proti domácímu násilí*.

Zákon č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*, ve znění pozdějších změn a doplňků.

Zákon č. 200/1990 Sb., *o přestupcích*, ve znění pozdějších změn a doplňků.

Zákon č. 273/2008 Sb., *o policii České republiky*, ve znění pozdějších změn a doplňků.

Zákon č. 94/1963 Sb., *o rodině*, ve znění pozdějších předpisů.

Tisk

MF Dnes, příloha Víkend, 15. 11. 2008, str. C1-C2

Ona Dnes č. 40/2008, str. 15

MOHAUPT, Z. *Partnerská abeceda: Co ode mě vlastně chceš?* Psychologie Dnes, 2009, 3, s. 16 - 17

Internetové zdroje

www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=408

www.domacinasili.cz

lide.uhk.cz/pdf/ucitel/korcoka1/documents/02_p_jako_veda.ppt

<http://www.persefona.cz/sluzby.php>

<http://www.rosa-os.cz/>

<http://www.spondea.cz>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Oscar_Wilde

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Láska>

Ostatní zdroje

Jednání policistů s obětí trestného činu, manuál Bílého kruhu bezpečí 2003

Úplné znění č. 622, Trestní předpisy, přestupky. Ostrava: Sagit, 2008, 416 s. ISBN 978-80-7208-633-7

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Informační leták „Nebuďme slepí k domácímu násilí“ Vydalo Krajské ředitelství policie Jihomoravského kraje, 2008

Příloha č. 2 - Formulář dotazníku

Příloha č. 1 - Informační leták „Nebuďme slepí k domácímu násilí“ Vydalo Krajské ředitelství policie Jihomoravského kraje, 2008

Kdo může pomoci a jak?

Zdravotnická zařízení

- v případě poranění způsobeného v důsledku páchaného násilí je vhodné vyhledat ihned lékařské ošetření a v jeho rámci uvést pravdu o skutečných příčinách potříz či zranění. Lékařská zpráva může mít jako důkazní materiál velký význam.

Kontakt: 155

Krizová centra

- nabízí s cílem získání psychické stability pomoc osobám v krizi formou:
 - psychologických (a v některých případech též psychiatrických) služeb,
 - poradenství a zprostředkování dalších služeb,
 - pomoc při sestavení krizového plánu,
 - obvykle s možností krátkodobého využití krizového lůžka,

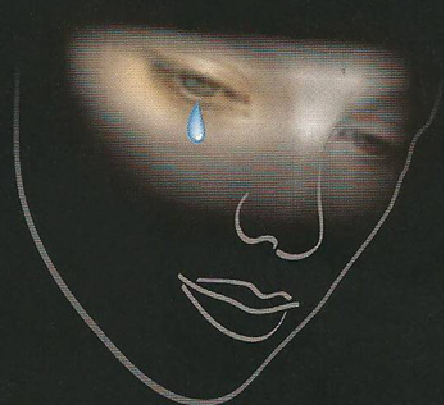
Kontakt: viz zlaté stránky

Krizová centra pro děti

- nabízí s cílem stabilizace psychiky dítěte:
 - specializované psychologické (a v některých případech též psychiatrické) služby pro děti,
 - sociálně-právní poradenství a zprostředkování dalších služeb,
 - obvykle též možnost využití krizového lůžka,

Kontakt: Linka bezpečí (viz zadní strana)

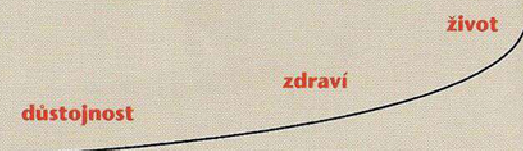
NEBUĎME SLEPÍ
K DOMÁCI MU NÁSILÍ

KRAJSKÉ ŘEDITELSTVÍ POLICIE
JIHOMORAVSKÉHO KRAJE

Proč je domácí násilí nebezpečné?

- **Je skryté** před zraky veřejnosti i státních orgánů.
- **Narůstá pozvolna**, ohrožená osoba obtížně pozná okamžik, kdy již vztah není bezpečný.
- **Lze se před ním těžko bránit**, protože ohrožená osoba s násilníkem sdílí řadu společného, a to včetně obydlí, ze kterého nemá kam odejít.
- **Má dopad na děti** přítomné při násilí, které získávají negativní vzory a považují je za normální.
- **Má vzrůstající tendenci** – zpočátku se jedná o útoky proti lidské důstojnosti (urážky, vydírání, ponižování), následují útoky proti zdraví (facky, bití, škracení) a může vyústit až v útoky proti životu.

Domácí násilí samo nezmizí.

Jeho skrývání není řešením!

Pokud není v silách ohrožené osoby situaci řešit, může se obrátit na některá z následujících míst.

Kdo může pomoci a jak?

Intervenční centrum

- specializované pracoviště pro pomoc osobám ohroženým domácím násilím. Obraťte se na něj s žádostí o radu a pomoc osobně, písemně či telefonicky.
- nabízí za respektování zásady diskrétnosti zpravidla:
 - telefonickou krizovou pomoc,
 - psychologické, sociální a právní poradenství,
 - pomoc při podání návrhu na předběžné opatření k ochraně před domácím násilím,
 - zprostředkování jiných odborných služeb.

Kontakt: viz zadní strana, popř. www.domacinasili.cz

Manželské a rodinné poradny

- zpravidla nabízí občanům bez ohledu na věk a místo bydliště bezplatně tyto služby:
 - krizovou intervenci v oblastech osobních a rodinných,
 - diagnostiku partnerských vztahů,
 - psychologické poradenství a terapii (individuální, párovou, rodinnou, skupinovou),
 - sociálně právní poradenství,
 - informační a zprostředkovatelské služby.

Kontakt: www.amrp.cz či DONA linka (viz zadní strana)

Kdo může pomoci a jak?

Azylová zařízení

- slouží osobám ohroženým domácím násilím bez věkového omezení a zajišťují:
- bezpečné prostředí formou ubytování s komplexním pobytovým programem,
- nezbytnou materiální pomoc,
- doprovod na úřady, policii, soudy atp.,
- podporu sebevědomí a samostatnosti.

Kontakt: např. www.azylovedomy.cz/adresar.php či DONA linka (viz zadní strana).

Poradny pro oběti trestných činů a občanské poradny

- nabízí poradenství všem občanům bez ohledu na věk, pohlaví či místo bydliště za respektování zásad bezplatnosti, nezávislosti, diskrétnosti a nestrannosti.

Kontakt: www.bkb.cz nebo www.obcanskeporadny.cz či DONA linka (viz zadní strana)

Přestupkové komise

- v případě, že útoky dosáhnou intenzity přestupku proti občanskému soužití (nadávání, ponižování, lehčí útoky proti zdraví) nebo proti majetku (ničení věcí, krádeže), na návrh poškozeného:
- šetří přestupky
- rozhodují o případné sankci

Kontakt: obecní úřad dle místa spáchání přestupku

Kdo může pomoci a jak?

Policie České republiky

- poskytuje okamžitou pomoc, zejména:
- přerušit bezprostřední fyzické násilí, rozbíjení předmětů, ohrožování dětí apod.,
- za splnění zákonných podmínek může krátkodobě omezit násilnou osobu na svobodě, popř. ji vykázat ze společného obydlí,
- přijme oznámení, popř. provede vlastní šetření,
- v případě trestného činu zahájí trestní stíhání, v případě přestupku předá přestupkové komisi,
- podá informace o místech pomoci.

Kontakt: tísňová linka 158

Městská/obecní policie

- poskytuje okamžitou pomoc, zejména:
- přerušit bezprostřední fyzické násilí, rozbíjení předmětů, ohrožování dětí apod.,
- přijme oznámení o přestupku, popř. provede prvotní šetření,
- podá informace o místech pomoci.

Kontakt: tísňová linka 156

Orgán sociálně-právní ochrany dětí

- poskytuje pomoc dětem v případě ohrožení života, zdraví či příznivého vývoje, kterým je nejen přímo páchané násilí na dítěti, ale též jeho přítomnost při násilí mezi jinými.

Kontakt: obecní úřad dle místa bydliště dítěte

Kontakty

Policie ČR	158
Záchranná služba	155
DONA linka celorepubliková nonstop linka pro oběti domácího násilí	2 51 51 13 13
Intervenční centrum pro Jihomoravský kraj Sýpka 25, 613 00 Brno donacentrum@donacentrum.cz	739 078 078
Intervenční centrum pro Zlínský kraj U Náhonu 5208, 760 01 Zlín ic.zlin@seznam.cz	774 405 682
Intervenční centrum pro kraj Vysočina Pod Příkopem 4, 586 01 Jihlava ic.vysocina@volny.cz	606 520 546
Senior linka bezplatná linka pro seniory	800 200 007
Linka bezpečí bezplatná linka pro děti	116 111

Vydalo Krajské ředitelství policie Jihomoravského kraje, 2008.

Bezpečnostní plán

Pokud se necítíte ve vztahu bezpečně, připravte se na možnosti ochrany pro případ dalšího násilného útoku. Zvažte zejména:

- shromáždění důležitých telefonních čísel pro případ potřeby (známí, policie, intervenční centrum, azylový dům apod.);
- možnost informování rodiny, přátel či sousedů, kteří by Vám v případě potřeby mohli pomoci (např. poskytnutím krátkodobého úkrytu);
- možné únikové cesty v případě násilného jednání, např. nenechat se zavřít v části obydlí bez oken ani východu, ale též kam se lze v takové situaci uchýlit;
- smluvené znamení pro sousedy v případě ohrožení,
- vytvoření bezpečnostního zavazadla pro případ nenadálého odchodu z obydlí, kde budou uloženy všechny potřebné věci, zejména:
 - **doklady** (průkaz totožnosti, rodný list, průkaz zdravotního pojištěnce apod.),
 - **důležité dokumenty** (k účtům, k bytu, pracovní smlouvy, rozhodnutí soudu apod.),
 - **léky, věci denní potřeby pro sebe a případně pro děti** (oblečení, hygienické potřeby, hračky),
 - **klíče od obydlí, peníze, kreditní kartu**, jízdenky. Zavazadlo je možné nechat i mimo obydlí na místě, kde se k němu můžete snadno dostat.

Příloha č. 2 - formulář dotazníku

Dobrý den, jmenuji se Bc. Jiřina Štrýgllová a jsem studentkou kombinovaného studia oboru sociální pedagogika při Institutu mezioborových studií v Brně a Fakultě humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění dotazníku, který bude jedním z podkladů o které se budu opírat při vyhotovování mé diplomové práce na téma „PŘEDMANŽELSKÉ PŘEDSTAVY A REALITA U OBĚTÍ DOMÁCÍHO NÁSILÍ“. Dotazník je anonymní a jeho vyplněním se k ničemu nezavazujete. Po jeho vyhodnocení (které uskutečním sama) budou všechny dotazníky zničeny. Děkuji, J.Š.

Pokyn: Zatrhněte vždy jednu z navržených odpovědí nebo postupujte podle pokynů u vybraných otázek. U některých otázek je požadován i Váš názor, odpovídejte prosím stručně.

Údaje k dotazovanému: věk: ... stav: děti: ne-ano/počet ... povolání: student, student při zaměstnání/jiné bydlení: vlastní, u rodičů, u rodičů a v podnájmu, jiné.....

1. Označte jednu z naznačených možností podmínek „A,B,C,D“, jejíž splnění je pro Vás nezbytné předtím, než vstoupíte do manželství?

<i>A) Dosažení věku</i>	<i>B) Dosažené vzdělání</i>	<i>C) Zajištěné bydlení</i>
a) do 30 let	a) vysokoškolské	a) vlastní nebo podnájem
b) nad 30 let	b) středoškolské	b) u rodičů/u rodiny
c) nepodmiňuji věkem	c) nezáleží na vzdělání	c) nepřikládám tomu význam
d) jiná odpověď...	d) jiná odpověď...	d) jiná odpověď....
<i>D) Jiná podmínka</i>		
a) až se „vyřádím“	c) ničím dalším vstup do manželství nepodmiňuji	d) jiná podmínka – uveďte příklad:...
b) až něco dokážu v kariéře		

2. Jakou formu soužití muže a ženy upřednostňujete?

- a) manželství b) nesezdané soužití c) zatím jsem o tom nepřemýšlel/a
d) chci žít „singl“ e) jiný názor:...

3. Nečinilo by Vám problém vstoupit do manželství/soužití s osobou? (zatrhněte jednu z naznačených odpovědí)

	nevadilo	spíše nevadilo	spíše vadilo	vadilo	nevím
a) jiného náboženství	☐	☐	☐	☐	☐
b) jiné národnosti	☐	☐	☐	☐	☐
c) státního občanství	☐	☐	☐	☐	☐
d) barvy pleti	☐	☐	☐	☐	☐
e) jiného etnika	☐	☐	☐	☐	☐

4. Vyhověl/a byste svému partneru, pokud by vstup do manželství podmiňoval: (zatrhněte jednu z naznačených odpovědí)

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	nevím
a) přestoupením na jeho/její víru	☐	☐	☐	☐	☐
b) přestěhováním do jeho/její země, k jeho/jejím rodičům	☐	☐	☐	☐	☐
c) vzdáním se svého způsobu života (koníčků, přátel)	☐	☐	☐	☐	☐
d) rozdělení tradičních mužských a ženských rolí v domácnosti	☐	☐	☐	☐	☐

5. Co je podle Vás důležité pro harmonii ve vztahu (vedle lásky, společných životních cílů, představ, názorové shody, společných zájmů), prosím stručně rozveďte :

6. V čem spatřujete hlavní konflikty v manželství? (zatrhněte tři nejzávažnější příčiny)

- a) finanční neshody d) výchova dětí
b) dělba práce v domácnosti e) neshody, hádky, alkohol, nezáměr o rodinu
c) trávení volného času f) jiná odpověď:...

7. Co je podle Vás hlavní příčinou vysoké rozvodovosti, prosím o stručnou odpověď:...

8. Zamýšlíte budovat svou rodinu po vzoru svých rodičů?

- a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne e) nevím) jiný názor

9. Uveďte příklad toho, co se Vám líbí a nelíbí na manželství Vašich rodičů?

Líbí se mi :

Nelíbí se mi :

10. Jak si představujete Vaše ideální budoucí manželství? (doplňte výstižnou odpověď)si představuji s partnerem, který je...

- a) si nepředstavuji s partnerem, který je...
- b) si nedokážu představit s...
- c) si nedokážu představit bez...
- d) podmiňuji ...
- e) nepodmiňuji...
- f) jiná odpověď ...

11. Jaký je Váš názor na ukončení manželství rozvodem?pokud se jednou vdám/ožením, už bych se nerozváděl/a

- a) nedokážu si představit rozvod ale nevylučuji jej
- b) pokud by vyvstal závažný problém, na rozvodu nevidím něco špatného
- c) jiný názor...

12. Pokud by ze strany partnera došlo ke změně chování nebo se vyskytly nepředvídané okolnosti (alkoholismus, hráčství, drogy, nevěra, dluhy, trestná činnost, násilné chování/ ubližuje mi, nepomáhá mi, jsem pro něj překážkou v rozletu), manželství byste se snažil/a zachovat pod nějakou podmínkou – dal/a byste partneru ještě šanci?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) jiná odpověď:...

13. Co je podle Vás rizikovým faktorem pro budoucí vztah nebo manželství? (použijte hodnotící stupnice 1-5; 5 je hodnocení nejvíce nepříznivé, 1 nejméně nepříznivé)..... sklon k nadužívání alkoholu

- sklon ke zneužívání drog
- partneru zatajená dědičná psychická porucha
- sklony k nevěře a podvádění obecně
- nevyrovnaná nebo nezralá osobnost partnera
- rozdílné povahy a zájmy partnerů
- ekonomická nesamostatnost
- jiné etnikum
- odlišné náboženství nebo jeden z partnerů s/bez vyznání
- agresivní povaha
- povědomí o agresi v předchozím vztahu partnera
- neshody v širší rodině partnera
- domácí násilí v rodině partnera

14. Jaké máte znalosti a názor na domácím násilím?

- a) nevím co je domácí násilí a nezajímám se o to
- b) s domácím násilím se to přehání, už jsem o tom slyšel/a, není to zas až tak velký problém
- c) problematika domácího násilí mě zajímá, už jsem se na to informoval/a, informací je málo
- d) s problematikou domácího násilí jsem dobře obeznámen/a, informací je dost
- e) jiná odpověď...

15. Setkal/a jste se s domácím násilím?

- a) ne
- b) ano
- c) jiná zkušenost...

16. Pokud bych byl/a vystaven/a domácím násilím nebo bych měl/a pomoci osobě ohrožené domácím násilím, rozhodl/a bych se pro (zatrhněte tři možnosti):

- a) návštěvu sociálního nebo právního oddělení/odboru na příslušném obecním/městském úřadě
- b) pedagogickou nebo psychologickou poradnu
- c) manželskou nebo předmanželskou poradnu
- d) anonymní telefonní/internetové linky pomoci
- e) návštěvu některé psychiatrické ambulance nebo ambulanci praktického lékaře
- f) pomoc pedagoga, učitele nebo vychovatele
- g) pomoc rodiny (rodiče, sourozenci, širší rodina)
- h) pomoc/rada jiné osoby (kamarád, přítel, spolupracovník, jiná osoba)
- i) návštěva soudu
- j) návštěva státního zastupitelství
- k) návštěva policie (buď jen konzultace nebo případně podání oznámení na pachatele)
- l) návštěva policie a podání oznámení
- m) zjišťování více informací k problematice (knihovna, internet, jiný zdroj informací)
- n) neobrátil bych se nikam, měl bych strach z prozrazení, zostuzení, strach z pomsty pachatele